

Војнопензионерске теме и дилеме

ЈАСНО НА ХОРИЗОНТУ

Ко о чему, пензионери о усклађивању пензија. Када би инфлација била на нултом подеоку, разговарало би се о повећању месечних примања људи трећег доба. Војне пензије ће и даље бити камен спотицања и извор незадовољства пензионисаних подофицира и официра, све до оног тренутка док се пензијско-инвалидско осигурање војних професионалаца не врати у Фонд за СОВО, управо тамо где је деценијама светлио праведношћу.

Недавно се председник Србије Александар Вучић обратио грађанима наше земље наговештавајући ново повећање пензија и плата у јавном сектору. „За неколико месеци долази до огромног повећања плата у просвети. Ишли смо на 12, 5 одсто у јануару месецу, у септембру идемо на 5,5 одсто. У јануару на 10. Када саберете све то кумулативно, видимо да је то 30,6 одсто. Не правите прости збир, већ имате кумулативно. Просечна инфлација ће бити 11,1 и 11,8 одсто. желимо да оснажимо учитеље, наставнике... Обезбедили смо новац. Имали смо муку са ММФ, али нама је важно да наставимо“, рекао је председник.

Пензионери ће од 1. октобра, како наводи председник Вучић, имати повећање од 5,5 одсто, а од јануара додатних 14,6 одсто, рекао је он, што је кумулативно 21 одсто.

„И даље држимо чврсту фискалну стабилност, и успева се да са увећаним приходима, обезбеди нижи дефицит. Људи у влади, и ја као председник, старамо се о бољем животу грађана. Најпре, имамо једну област у којој нису зараде једнаке платама, зараде су ниже. Донели смо одлуку да посебно увећамо зараде у просвети“, рекао је председник.

У саопштењу Фискалног савета у вези са најављеним мерама се каже: „Након што је Фискални савет завршио анализу нацрта Фискалне стратегије и послао Влади своје мишљење, највиши државни званичници су на конференцији за медије одржаној 7. 6. 2023. представили потпуно нове, фискално важне, мере јавних политика. Те мере су: 1) Ванредно повећање пензија од 5,5% од октобра 2023. године (преко редовне законске индексације која ће ступити на снагу од 1. јануара 2024. године). 2) Ванредно повећање плата од 5,5% за део запослених у јавном сектору од септембра 2023. године. Ово повећање зарада односи се на део запослених у образовању (предшколско, основношколско, средњошколско образовање, установе ученичког и студентског стандарда) и део запослених у здравству (медицинске сестре, техничари, неговатељице у домовима за социјалну заштиту) – укупно око 200.000 људи. Уз то, најављена је додатна могућност да редовна годишња индексација њихових зарада (која ће износити око 10%) буде померена унапред – с јануара 2024. на децембар 2023. године. 3) Исплата 10.000 динара за свако дете до 16 година старости (око 1,1 милион деце) која би требало да се реализује 25. септембра 2023. године. Новац ће бити уплаћен мајкама или самохраним очевима.

Уз ове, најважније и највеће промене,

најављене су и неке фискално мање издашне мере попут издавања додатних 100.000 ваучера за туризам, државне интервенције на тржишту пекарских производа и друго. Заједничко за све поменуте мере је то да ниједна од њих није била предвиђена нацртом Фискалне стратегије на коју је Фискални савет дао мишљење. Пошто ове мере знатно мењају планирану фискалну политику Владе, мењају се и неке од оцена које је Фискални савет дао у свом мишљењу“.

Посебно завређују пажњу следеће чињенице на којима инсистира Фискални савет: „Први фундаментални проблем с новим мерама је то што се вођење фискалне политике измешта из уређеног система управљања јавним финансијама. Вођење фискалне политике „од данас до сутра“ на основу дискреционих одлука државних званичника представља већ веома озбиљан проблем јавних финансија Србије. Овакве мере нису у духу домаћег законодавства које јасно препознаје потребу да се фискална политика води на одговоран, предвидив и промишљен начин. Закон, на име, предвиђа да Влада фискалну политику формулише трогодишњим стратешким планом управљања јавним финансијама (Фискална стратегија). У Стратегији се представљају главни средњорочни фискални циљеви државе (јавни дуг, фискални дефицит, структура јавних прихода и расхода и друго), као и најважније економске политике усклађене с тим циљевима. Буџетска процедура даље предвиђа да се на основу Фискалне стратегије изради годишњи Закон о буџету који представља основни законски оквир за оперативно вођење фискалне политике. Кроз читав овај процес прецизно су дефинисане и надлежности независне државне институције (Фискални савет), која има обавезу да анализира и оцењује званичне планове Владе и да о томе обавештава Народну скупштину и јавност.

Смисао свих ових процедура јесте да оне осигурају то да фискална политика почива на темељним анализама најважнијих потреба друштва и да се онда јавне финансије контролисано усмеравају тако да на те потребе одговоре на најбољи могући начин.

Уколико се ове процедуре не поштују, расте ризик да ће мере фискалне политике бити неодговарајуће. Управо то је случај с најновијим мерама, које нису биле предвиђене ни Фискалном стратегијом за 2023. ни Законом о буџету за 2023, а нема их чак ни у фискалним плановима Владе који су израђени пре мање од три недеље (нацрт нове Фискалне стратегије). Ове мере не само што у доброј мери обесмишља-

вају буџетски процес, већ су и економски веома упитне“.

Најављено повећање од 1. октобра (5,5 одсто), имајући у виду закон који регулише ову материју, неће моћи да буде исплаћено уколико се у Скупштини Србије не изгласа измена те регулативе. Буду ли написани ванредни избори, питање је да ли ће посланици уопште бити у прилици да изгласају измену прописа. Када се у обзир узме и ванредно усклађивање пензија од прошле године, када је морао Закон о ПИО да се мења, то већ указује да ванредно повећање пензија у току године постаје правило. Ако је већ тако, за нове околности треба да се створи правни оквир. У Закону о ПИО треба унети и одредбу о ванредним усклађивањима пензија током године, уколико то околности захтевају и правила за активирање тог члана.

У жижи јавности тренутно је кретање инфлације које је, по свој прилици, заустављено. Очекују се ефикасније економске мере, односно оштрије сучељавање понуде и потражње на тржишту. Влада Србије може да предузме увоз појединих роба које су енормно, без економског оправдања, поскупеле или да на на домаћу „пијацу“ изнесе производе који се налазе у робним резервама. Символично умањење цена народног хлеба, типа „Сава“ само је благ наговештај „обрачуна“ са инфлацијом. Цене треба спустити на економски оправдани ниво.

Што се војних пензија тиче, оне ће и даље бити камен спотицања и извор незадовољства пензионисаних подофицира и официра, све до оног тренутка када се пензијско-инвалидско осигурање не врати у Фонд за СОВО, управо тамо где је деценијама светлио праведношћу. Када се то догоди, биће неопходно да се нивелишу пензије, тако да старешине истог чина и положаја имају једнака месечна примања. Мало је познато да су људи у РФ ПИО тешка срца прихватили да у своје окриље приме војне пензије, а сада не би хтели тек тако да их се одрекну. Неки чиновници у државном апарату раније су говорили да су велике дотације државе у Фонд ПИО и да не би хтели да имају два фонда која треба дотирати. Наводно им је лакше да се баве само једним фондом. Узгредно да додамо да када су пребациване паре из Фонда за СОВО у Фонд ПИО, било је пара да се исплате три пензије. Међутим, ранија власт је масовним пензионисањем старешина учинила да прилив да војне пензије не буде довољан. Време је за сучељавање свих релевантних чињеница, када су пензије у питању.

Звонимир ПЕШИЋ

Дан победе над фашизмом у Нишу

У СТРОЈУ ПОБЕДНИКА

Обележавање Дана победе

САЧУВАЋЕМО СЛОБОДУ И МИР

Широм Србије обележен је 9. мај – Дан победе над фашизмом у Другом светском рату.

Министар одбране Милош Вучевић у склопу обележавања Дана победе положио је венац на Споменик незаном јунаку на Авали.

Након што је уз интонирање химне Републике Србије и свечани строј Гарде Војске Србије положио венац, министар одбране је у спомен-књигу уписао: „Бесмртним херојима, свима вама без обзира на идеолошке разлике и свим палим савезницима за свету слободу нашег народа, нека је вечна слава и хвала. Данас, када у тузи дочекујемо Дан победе, дубоко потресени трагедијом која нас је недавно задесила, инспирисани вашом вером и јунаштвом заветујемо се да ћемо знати да сачувамо слободу и мир. Вечан помен подај Господе свим херојима слободе Србије“.

Министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Никола Селаковић предводио је државну церемонију полагања венаца и одавања почести у оквиру комплекса Гробља ослободилаца Београда.

Положени су венци и одата почаст код Споменика ослободиоцима Београда, код Споменика црвеноармејцу и на Споменик „Вечна ватра“, који се налази у склопу комплекса Спомен парка на гробљу Ослободилаца Београда као и на Споменик совјетским ратним ветеранима на Авали, погинулим у авионској несрећи 1964. године

Полагањем венаца на Споменик совјетским војницима испред Логора 12. фебруар и Споменик ослободиоцима Ниша на централном тргу краља Милана, обележен је Дан победе над фашизмом у Нишу. Венце су положили представници руководства града, војске, Удружења војних пензионера, подружнице Клуба генерала и адмирала, Удружења пензионисаних подофицира, борачких организација, потомци бораца и други.

„Ово је дан када се сви грађани Ниша али и грађани целе Србије, сећају наших предака који су били јединствени у борби за нашу отаџбину и положили животе за одбрану земље и нашег народа“, казао је председник Скупштине града Ниша др Бобан Џунић.

Деветог маја 1945. године капитулацијом нацистичке Немачке завршен је Други светски рат. Зато се овај датум обележава као Дан победе над фашизмом.

„Град Ниш и ове године обележава 9. мај, Дан победе над фашизмом, али ове године на жалост, због целокупне ситуације неће бити

шетње Бесмртног пука, али полагањем венаца одајемо почаст свима који су пали за слободу наше земље у Другом светском рату, свима који су положили свој живот на олтар отаџбине. И даље ћемо морати да истрајемо у томе да појава повезаних са фашизмом више не буде и да их искоренимо како се више не би понављале“, казао је већник Ненад Станковић.

Др Видимир Вељковић, председник Скупштине СУБНОР-а града Ниша је истакао да је 9. мај значајан празник јер је „на тај дан 1945. године слоњена кичма нацистичко-фашистичким снагама, првенствено Немачкој“.

„Изузетну улогу у томе је имала и наша војска и самим тим смо стали у ред оних снага које и данас имају значајну улогу у обележавању свих антифашистичких вредности јер су заборављене праве вредности из геополитичких разлога. Као народ имамо част да припадамо победничкој коалицији“, истакао је Вељковић.

Зоран Јашовић

Обележавање Дана победе у Крушевцу

ПОШТА ПАЛИМ РОДОЉУБИМА

Поводом Дана победе над фашизмом у Другом светском рату, на спомен-обележја на Слободишту и на Споменик црвеноармејцима положени су цвеће и венци. Градоначелник Јасмина Палуровић и председник Скупштине града Предраг Вукићевић положили су цвеће и венце у име Града Крушевца.

На Споменик црвеноармејцима, поред делегације Града Крушевца, почаст су одале и делегација Расинског управног округа, Војске Србије, Организација резервних војних старешина, СУБНОР-а, Удружења рат-

них војних инвалида, Удружења војних пензионера, Удружења пензионера „Цар Лазар“, Социјалистичка партија Србије – Градски одбор Крушевац, Удружења за неговање слободарских традиција, Удружења српско-руског пријатељства „Свеславица“, Градитељи мира и друге организације које негују слободарске традиције.

У име Удружења војних пензионера Крушевац делегација коју је предводио председник Душан Самарџић, положила је венац на Споменик црвеноармејца и одала пошту жртвама. Реч је о руским војницима, који су погинули у ослобођењу Крушевца.

У склопу обележавања Дана победе над фашизмом, изведен је и уметнички програм у организацији Културног центра Крушевца.

Деветог маја 1945., нацистичка Немачка је потписала безусловну капитулацију. Безусловну капитулацију Немачке у Берлину потписао је фелдмаршал Вилхелм Кајтел, у име СССР маршал Георгиј Жуков и у име

западних савезника британски генерал Артур Тедер. Истога дана 1950. француски министар спољних послова Роберт Шуман представио је предлог организовања Европе, заснован на принципима мира, разумевања, толеранције и сарадње, познат као Шуманова декларација.

Иначе, Други светски рат је највећи и по обиму страдања најтрагичнији оружани сукоб у историји човечанства. Страдало је 55 милиона људи, од којих су 30 милиона били цивили. На територији Југославије погинуло је око 1,7 милиона жртава. У рату је учествовала 61 држава са 110 милиона војника.

Девети мај обележава се и као Дан Европе, јер је тог дана 1950. године министар спољних послова Француске Роберт Шуман објавио Декларацију којом је позвао на успостављање новог европског поретка, без сукоба.

Мр Александар Симоновски

Обележена годишњица Битке на Чегру

ПРИМЕР СЛОБОДАРСТВА

Код споменика на Чегру одржана је државна церемонија поводом обележавања 214. годишњице Битке на Чегру, коју су предводили министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Никола Селаковић и државни секретар Зоран Антић. Церемонији је присуствовала и градоначелница Ниша Драгана Сотировски, председник Скупштине града Ниша др Бобан Џунић, представници Нишавског управног округа, војске, полиције, Удружења војних пензионера, Удружења пензионисаних подофицира, али и потомци војводе Стевана Синђелића који је у боју предводио српске устанике. Пре полагања венаца, владика нишки Арсеније одржао је помен палим јунацима на Чегру. Након тога су званице и делегације положили венац на споменик који ће, како је најавио министар Никола Селаковић, уз помоћ државе и града ускоро бити обновљен како би засијао у свом пуном сјају, којим сијају чегарски јунаци и Стеван Синђелић.

Министар Селаковић је окупљенима поручио да морају да памте жртве јунака за слободу српског народа.

„Чегарска битка је остала упамћена по несвакидашњем јунаштву српских устаника са ресавским војводом Стеваном Синђелићем на челу. Људима који су били спремни да дају сопствени живот, али не и да изгубе слободу за коју су се борили. Треба да говоримо и о другим стварима и да извучемо поруке, које читавим будућим покољењима нашег рода треба да буду вечити путоказ. Слобода је била тако близу а тако далеко, читавих 69 година се чекало. Поставља се питање зашто Нишлије нису осетиле дух слободе далеке 1809. године, као остали градови у Србији. Одговор на то јесте тадашње српско нејединство“, поручио је окупљенима министар Селаковић.

Додао је да је то нејединство отворило врата Турцима да нападну Чегар са још већом војском, и ова изгубљена битка представља пример на коме се много може научити данас.

Видимир Вељковић, пилот и пуковник у пензији, сада председник Скупштине СУБНОР-а Ниша поручује да српски народ мора да памти јунаштво и учи своју децу како су се преци борили за слободу.

„Овај датум који данас обележавамо, везан је за храбру борбу српских војника, Стевана Синђелића, са својим Ресавцима. Ту је насрам 4.000 српских војника погинуло 16.000 турских војника“, поручио је Видимир Вељковић.

Споменик на брду Чегар, надомак Ниша, подигнут је на месту где се 31. маја 1809. године одвијала чувена битка из Првог српског устанка у знак сећања на погинуле војнике и њиховог команданта Стевана Синђелића. Борећи се против надмоћнијег противника српски устаници пружили су пример безмерне храбрости и патриотизма који је остао уткан у колективну свест нације током читава два наредна века. Пошто са устаницима није могао да победи бројно јаче турске снаге, Стеван Синђелић је пуцао из пиштоља у подземни магацин барута, где су настрадали сви српски војници и много Турака. Да би застрашио Србе, турски паша је у знак освете наредио да се од лобања палих српских устаника сагради Ћеле Кула у коју су узидане 952 лобање и која данас стоји као симбол борбе Срба за независност.

Зоран Јашовић

Поклоничко путовање Краљевчана

ПОЧЕТАК САРАДЊЕ

На основу одлуке Градског одбора УВПС Краљево реализовано је једнодневно путовање у Соколац у Републици Српској, са циљем да се обиђе Војничко спомен-гробље Нови Зејтинлик и ода почаст борцима који су дали своје животе за одбрану права српског народа у Босни и Херцеговини.

Вукашин Родић је као организатор и вођа пута ступио у контакт са туристичком и борачком организацијом општине Соколац са којима је договорено да се посета реализује 21. маја, јер се тога дана врши помен борцима у организацији општине Соколац и борачке организације.

Подсећања ради, српско Војничко спомен-гробље Нови Зејтинлик је настало након потписивања Дејтонског споразума 21.11.1995. године. Тада су неки делови територије на којима су живели Срби припали Федерацији БиХ. Настао је прави егзодус Срба из Сарајева и околине. Одласком са својих огњишта Срби су есхумирали и са собом понели посмртне остатке својих синова, браће, очева и мужева. Поново су их сахрањивали код Соколца на парцели коју је доделила општинска управа за ту намену. Након сахране родила се идеја да се гробље уреди по узору на гробље српских бораца сахрањених на гробљу Зејтинлик код Солоуна. Та одлука је донета у благослову митрополита добробосанског господина Николаја 1997. године. Урађена су обележја исте величине и изгледа у облику крста за свих 960 сахрањених бораца. Иначе у Сарајевско-романијском корпусу је погинуло више од 3.600 бораца који су сахрањивани на гробљима у својим местима рођења. Гробље је названо Мали Зејтинлик. Међу сахрањеним из 33 породице има по два сина, из 21 породице отац и син, а шест породица је сахрањило по три члана породице. Најмлађе три жртве су имале по 15 година, а најстарија 74 године. Просечна старост погинулих и сахрањених у овом гробљу је 37 година. У каснијем периоду сахрањивано је још бораца и тај процес је још увек у току.

На пут за Соколац се кренуло у 5,30 часова. Пауза није прављена, осим редовног задржавања на граничном прелазу, како би се у Соколац стигле на време. Испред

општинске зграде, где је договорен сусрет, госте је дочекао начелник општине Соколац господин Милован Бјелица и председник борачке организације регије Источно Сарајево и општине Соколац господин Жељко Лалић. На споменик палим борцима који се налази испред општинске зграде домаћини и гости су положили венце и одали почаст погинулим борцима. Након тога обрели су се на гробље Нови Зејтинлик и запалили свећа сахрањеним борцима.

Добри домаћини су пре почетка ручка извели пригодан културно-уметнички програм, а једна од неизбежних тачака је био и наступ гуслара. Гости су се такође потрудили да домаћинима дарују и поклоне. Председник ГрОд УВПС Краљево Радоје Томашевић је својим домаћинима поклонико реплику Споменика страдалим борцима који се налази у центру Краљево, по којем је тај град препознатљив (сви га зову Милутин). Четвортотомно издање Краљево у Великом рату домаћинима је уручио сам аутор Раде Вукојављевић, што је наишло на посебно одобравање присутних.

У Вишеграду је организована посета Андрић граду и њуприји на Дрини. Учесници путовања су били изузетно задовољни јер је излет био другачији од свих досадашњих, посебно део везан за Соколац.

Овом посетом успостављена су нова познанства и пријатељства која ће, верујемо, дуго трајати. Надамо се да ће бити прилике да Соколчани узврате посету Краљевчанима и да се та дружења наставе на најбољи могући начин. Начелан договор већ је постигнут.

Јован Симић

Излет нишких војних пензионера

ЈЕДНА ЈЕ ВРМЦА

Градска организација УВПС Ниш, 27. маја организовала је излет у Сокобању и околину. Једна од дестинација било је и село Врмца.

Захваљујући вођи пута и едукатору, госпођи Ради Лазаревић, излет је веома успешно реализован. Сви учесници излета су били презадовољни и имали су само речи хвале.

У свету не постоји ниједно место, нити шта друго што се зове Врмца. Село је добило има по томе што мештани и данас кажу „наврнути воду“ отприлике скренути воду у жељеном правцу, „одврнути воду“ вратити је у првобитни ток, место са доста воде, односно извора.

У средини села налази се упечатљива стрма стена на којој се налазе остаци врмашког града. Мештани га зову и Латински град. Разлог за то је што су Византинци себе називали Ромејцима, а Византијско царство Ромејским царством.

Поред старог града пролази пут макадам који води до језера, познатог као Врмашко језеро. Надаље је јаки извор хладне и питке воде и стижете до језера. Највероватније је крашког порекла, настало после неког земљотреса, а скоро је кружног облика, пречника око 50 метара.

Врмца је лепо уређено село са старинским кућама, а има и нових кућа, са лепо уређеним економским дворцима.

Позната је по еко-туризму. Има сталну поставку музеја у Парохијском дому. Изложене су старе народне ношње, алати, посуђе дрвено и од грнчарије и низ старих предмета овог краја.

Црква Св. Тројице је подигнута 1818. године, на темељима старе цркве, вероватно из 13. века, сада представља праву туристичку атракцију. Такође може се видети и стара школа из 1834. године.

Сокобања је позната туристичка атракција за рекреативни туризам, а посебно бањски туризам. Налази се између карпатских и балканских планина Ртња и Озрена. За Сокобању су везани Лептерија, излетиште које се налази уз сокобањску Моравицу и познати средњовековни град - Соко Град. Сокобања је позната по манифестацији *Прва хармоника*, традиционалном такмичењу хармоникаша које се одржава сваке године крајем августа.

Соко Град је средњовековни град смештен на два километра источно од Сокобање. Сокобања је најстарија бања у Србији, која се пуних 180 година бави организованим туризмом и са правом носи назив „Српска краљица туризма“.

За Сокобању је књижевник Бранислав Нушић рекао „Сокобања, Соко град, дођеш стар одеш млад“.

З. Јашовић

Саопштење клуба генерала и адмирала Србије

ИСТИНА ЈЕ ЈЕДНА

У последње време све већи је број бивших високих војних руководиоца, не чланова Клуба, међу којима су неки правоснажно осуђени од стране судова Србије, који иступају у јавност на медијима, износећи под паролом „своје мишљење“, негативне податке о војсци и притом посебно истичу имена појединаца из редова генерала и адмирала Србије.

Својим не аргументованим изјавама о неким личностима који нису међу живима или против својих дојучерашњих сарадника блате успехе које је наша војска постигла и која је и данас, као што је и била, основни фактор безбедности Србије. На тај начин воде својеврсни хибридни рат урушавајући углед Клуба, војске и Србије у целини.

Клуб генерала и адмирала Србије, као ванстраначко удружење бивших високих војних руководиоца, међу којима су начелници Генералштаба наше војске, команданти стратегијских групација, помоћници министра одбране, ограђује се од таквих паушалних оцена о догађајима, јединицама војске и појединцима и такве изјаве одбацује као неосноване. При том са жаљењем констатује да поједини медији, ради гледаности и ради „истине“ злоупотребљавају националну фреквенцију да би обмањивали јавност.

Извршни одбор Клуба

Основано Удружење 211. оклопне бригаде

ПРВИ ПРЕДСЕДНИК МИХАЈЛО ГРЕГГАР

У малој сали Дома Војске Ниш, 20. маја одржана је седница оснивачке Скупштине Удружења бивших припадника легендарне 211. оклопне бригаде. Скупом је председавао пуковник у пензији Зоран Николић. Уз припаднике 211. оклопне бригаде, присуствовали су командант 1. бригаде КоВ бригадни генерал Зоран Насковић, генерал-мајор у пензији Стојан Марковић и председник УВПС Ниша Зоран Јашовић.

Припадницима 211. оклопне бригаде обратио се бивши командант пуковник у пензији Илија Пилгић: „Бригада је формирана 1. априла, као Шеста тенковска бригада. Већ јуна месеца исте године је преименована у 211. оклопну бригаду, од тада па до расформирања постојала је под тим именом. Дакле постојала је 61 годину, због чега смо у уводу монографије на-

писали да је то период колико траје просечан људски век. Одлуком државног и војног руководства бригада је расформирана 10. јула 2007. године. Бригада је била носилац и костур формирања 3. бригаде КоВ... И данас 16 година од престанка постојања бригаде осећам понос, што сам био припадник бригаде од командира тенковског вода до команданта бригаде и сету и тугу, што та прослављена јединица не постоји. Па ипак, док живимо ми бивши припадници бригаде, живеће и сећања на бригаду и њено постојање“.

За председника Удружења 211. оклопне бригаде изабран је пуковник у пензији Михајло Гергар, а за потпредседника пуковник у пензији Илија Пилгић.

3. Ј.

Додела социјалне и хуманитарне помоћи у мају 2023. године

ОСЛОНАЦ ПОРОДИЦИ

На основу Правилника о социјалној и хуманитарној помоћи Удружења војних пензионера Србије, Извршни одбор је на седници одржаној 5. јуна 2023. године, размотрио захтеве достављене у мају 2023. године и донео је одлуке о додели једнократне социјалне и хуманитарне помоћи:

А) Материјално стање

На основу члана 5. а у вези са чланом 4. став 1. тачка 1. Правилника,
 ОпОр Звездара БГ: 42.000,00 – по члану 8.787,25 динара;
 ОпОр Палилула РР: 45.000,00 – по члану 11081,61 динара;
 ОпОр Зајечар ТМ: 35.000,00 – по члану 18.101,19 динара;
 ОпОр Нови Сад СД: 33.000,00 – по члану 12.828,20 динара;
 ОпОр Звездара КТ: 35.000,00 – по члану 16.805,39 динара;

Б) Здравствено збрињавање

На основу члана 5. а у вези са чланом 4. став 1. тачка 2. Правилника, без ограничења по издржаваном члану.
 ОпОр Вождовац СМ: 30.000
 ОпОр Краљево ВНД: 20.000
 ОпОр Земун МС: 25.000
 ОпОр Земун МБ: 20.000
 ОпОр Чукарица ЧМ: 30.000
 Новчана средства ће бити уплаћена на текуће рачуне до 8. јуна 2023. године. Захтеви који буду достављени од 1. јуна до 30. јуна 2023. године, биће решавани почетком јула 2023.

Извршни одбор

Празник рада на Звездари

СВЕЧАНО И РАДНО

Поводом Првог маја у просторијама Општинске организације УВПС Звездара - Гроцка, Општински одбор организовао је проширену седницу на којој је о значају празника говорио председник организације Милован Лалић.

Разматрана су и друга питања у вези са општим активностима општинске организације, као што су стамбена проблематика, помоћ и обилазак слабо покретних и болесних чланова, решавање статусних и других личних проблема и пружање правне помоћи члановима УВПС Звездара - Гроцка.

Председнику МО Гроцка Љубиши Јоцићу, за исказану активност у раду уручена је књига са поветом.

После званичног дела, настављено је дружење уз скромну закуску и у веома пријатном расположењу.

М. Л./М. М.

У ЗНАКУ ЈУБИЛЕЈА

Предстојеће обележавање 30 година од оснивања и успешног рада репрезентативне војнопензионерске организације у Србији, прилика је за нову афирмацију Удружења, али и време за оцене пређеног пута и утврђивање приоритета за наредни период.

У Хорској сали Дома ВС у Београду 30. маја одржана је седница Главног одбора УВПС на којем је било речи о предстојећем обележавању 30-годишњице организације, затим о чувању наоружања у личном власништву и руковању њиме, о Уредби владе Србије која се односи на „Борачку споменицу“ и о изменама предлога о изградњи станова за припаднике снага безбедности. Седницом је председавао Љубомир Драгањац, председник Удружења.

На почетку је гласањем потврђен мандат Мирчету Јокановићу, представника Општинске организације УВПС Новог Београда.

Зоран Јашовић је предложио допуну записника са претходне седнице, како би се успоставила комуникација са цивилним организацијама, и тиме обезбедило да војни пензионери могу да учествују у „Олимпијади трећег доба“. Такође је у записнику испуштена обавеза да се лекарски налази са ВМА за војне пацијенте из Ниша шаљу по возачу санитарског возила.

Председник Општинске организације УВПС Новог Београда Симеон Туманов предложио је да се убудуће на седницама дискутује о томе шта је рађено и колико је урађено (од основних организација, Извршног одбора и ГлОд) у вези са закључцима усвојеним на претходној седници. Навео је и позитиван пример ОпОрг Нови Сад која је у кратком периоду успела да учлани 30 војних пензионера. Такође је предложио се сачини сажетак закључака са претходних седница, како би чланови Главног одбора, након дискусија, сагледали активности.

Идеја водилца

У складу са традицијом обележавања значајних годишњица од оснивања УВПС, 30. година ће, како је речено на седници, бити маркирана на достојан и достојанствен начин. Најпре, све активности које се буду одвијале током године, од месних преко општинских и градских организација до оних на републичком нивоу биће прожете идејом водилца „Наших тридесет година“. Реч је о сабирању свих значајнијих домаћаја, њиховој анализи у смислу искустава за даљи рад и трасирању задатака за наредни период. Све то требало би да ојача јединство војних пензионера у опредељењима, плановима и мерама које ће се предузимати зарад побољшања укупног положаја војнопензионерске популације.

Централна свечаност биће одржана у Београду, уз учешће представника свих општинских-градских организација УВПС, чланова Главног одбора и Надзорног одбора Удружења, представника државних институција и Војске Србије, те изабраних чланова организација с којима сарађује УВПС. Свечана академија ће, на уметнички начин, да ослика историјат организације, уз снажне поруке које би биле изложене у главном говору (председник УВПС), везе чланова са војском и државом. Благовременим позивом, учинити да министар одбране буде главни гост на свечаности и да се обрати скупу.

Очекује се да се на Свечаној академији учесницима обратити министар одбране Милош Вучевић. Управи за традицију, стандард и ветеране пренети су први оквирни захтеви за логистичке потребе обележавања 30 година рада. Реч је о томе да се обезбеди Свечана сала Дома ВС са озвучењем (и у другим домовима ВС са општинске и градске организације), затим Уметнички ансамбл МО „Станислав Бинички“, Војни оркестар Ниш; обезбеђење кабина преводиоца и слушалица за превоз на енглески и руски језик; уступају заставе и заставица земаља учесника, за декор у Свечаној сали и приликом сусрета са представницима УВПС; обезбеђење аутобуса за транспорт иностраних делегација у оквиру Београда и путничког аутобуса за дочек делегација на аеродрому, аутобуској и железничкој станици и друго. Детаљи ће се утврдити до 15. јуна, када Министарству одбране треба упутити званични захтев да би систем одбране могао правовремено да реагује по носиоцима појединих врста обезбеђења.

Свечани број „Ветерана“

Редакција „Војног ветерана“ треба да припреми посебан прилог о историјату организације, досадашњим постигнућима и најважнијим областима деловања УВПС. Тираж тог броја (јули-август) треба да буде већи од редовног броја, како би се поделио на Свечаној академији и, по могућству, да се повећа број примерака у достави општинским и градским организацијама.

Ради континуитета, размотрити могућност писања књиге о раду Удружења од године обрађене у другој књизи историје УВПС до данашњих дана, али без понављања претходних садржаја, уз економичан приступ, то јест да се што краће изнесу важне чињенице и подаци.

Заинтересовани чланови ће моћи да се отисну на вишедневно непрофитно путовање у Албанију, Грчку и Македонију поводом 105 година од завршетка Првог светског рата у организацији Савеза удружења потомака за неговање традиција ослободилачких ратова од 1912. до 1918. године (уколико то удружење буде организовало поход). О организацији путовања благовремено се договорити са руководством Савеза потомака. То путовање се традиционално организује у последњој декади септембра, у складу са календаром комеморативних активности које ће у Грчкој организирати Република Србија.

Имајући у виду исказане жеље чланова, током октобра, уколико буде услова, организовати поклоничко путовање до манастира „Хиландар“ у трајању од 4 – 5 дана, такође на непрофитној основи.

Само удружени и добро организовани чланови УВПС могу да се изборе за што повољнији статус војних пензионера. Прослава треба да буде организована на високом нивоу и да је по свему превазиђе

Гласање је било само формалност за добре одлуке

Радна атмосфера на владала је на последњој седници Главног одбора

досадашње могућности УВПС.

Установити Плакету поводом 30-годишњице УВПС која ће имати постојеће елементе, уз број „30“ којим се означава јубиларна година. Ту плакету уручити иностраним представницима који ће увеличати прославу. Овогодишњи добитници Плакете УВПС такође ће примити то признање са свечарском ознаком.

У интересу чланова

Обезбедити да се обележавања оснивања и рада Удружења војних пензионера дуго три деценије у срединама у унутрашњости земље чини на свечан, али и радан начин и да се снажно манифестује јединство организације. С тим у вези се очекују и конкретни извештаји организација, уз навођење проблема које тиште војне пензионере и њихове предлоге за будуће активности.

Председник Надзорног одбора УВПС Миле Глумац се позитивно изјаснио о предлогу али и упозорио да оваква прослава захтева велике материјалне трошкове и предложио да се пронађу они који могу финансијски да подрже обележавања 30-годишњице.

Симеон Туманов је предложио да председник УВПС поводом јубилеја да интервју неком од дневних листова. Истакао је да би у обраћању јавности требало посебно истаћи све оно што је за тридесет година урађено: пре свега заштиту права војних пензионера; да је Удружење својим деловањем спречило или зауставило неке активности које су биле против интереса чланства; да се даље инсистира за враћање војних пензионера у систем Фонда за СОВО. Све то треба анализирати, како би се дошло до валидних закључака како и са ким даље и шта ће бити будући приоритети. Сматра да један од најважнијих задатака мора бити борба за чланство као и унутрашње кадровске промене, како би се обезбедила будућност Удружења.

Председник ГрОрг Ужице Ратко Ђорђевић подржава одређивање за јачање јединства чланова удружења. Предлаже да се година јубилеја искористи за директне

контакте са активним и пензионисаним лицима да се анимирају за чланство и активности у Удружењу. Предлаже да се за јубилеј уради пригодна значка и утврди начин финансирања израде. Предлог је једногласно усвојен.

Коста Новаковић је констатовао да су усвојене полазне основе за обележавање тридесетогодишњице организације, али истиче да треба урадити програм који ће обухватити све активности.

О оружју и муницији

У складу са дневним редом Остоја Поповић, члан Извршног одбора Главног одбора УВПС, концизно је информисао присутне о одлукама Владе Србије након немиких догађаја у нашој земљи. Наговестио је измене Закона о оружју и муницији који ће значајније поштрирати одредбе које се тичу добијања дозволе и чувања оружја.

Председник ОпОрг Крагујевац Милан Савић изнео је сазнања о начину чувања оружја, навео је да га је предао и zaloжио се да то учине и други војни пензионери. Председник ОпОрг Ужице Ратко Ђорђевић поставио је питање да ли ће бити материјалне надокнаде за регистровано оружје које се предаје. Одговорено му је да таква могућност није предвиђена.

Остоја Поповић обавестио је присутне о садржају Уредбе Владе Србије о Борачкој споменици, која је иначе објављена у „Војном ветерану“.

Председник Драгањац је затим дао реч председнику ИО Зорану Вучковићу, како би чланове Управног одбора известио о новинама у области стамбеног обезбеђења.

Реч је предлогу Закона о изградњи станова за припаднике снага безбедности. Наиме, цена квадрата која је била око 500 евра, због повећања цена материјала, вероварно ће бити око 700 евра (држава у том случају дотира око 300 евра до минималне цене квадрата од 1.000 евра), док ће учешће које је било око 10.000 евра по стану, бити око 15.000 евра. Према досадашњим сазнањима у Београду ће у на-

редном периоду бити изграђено још 3.000 станова, а у Новом Саду око 1.500.

С обзиром на то да је на многим скуповима Удружења оцењено да принцип доделе станова назван „брзи прсти“ не уважава права дефинисана прописима система одбране, испољена је иницијатива да се покрене поступак утврђивања уставности закона који омогућава да стан добију и они са најмање поена. Тим начином војни пензионери су у стављени на маргину, јер и ако дођу на листу за доделу стана, не могу да обезбеде средства за откуп.

Добро организоване седнице

Бавећи се чињеницама које су осликале одржане скупштине општинских и градских организација, Зоран Вучковић је навео да је током априла месеца ове године одржано 11 седница годишњих скупштина општинских и градских организација. Такође и скупштина УВП Републике Српске у Бања Луци. Према меродавним оценама, организацији и реализацији тих скупова приступило се веома озбиљно и није било негативних коментара на рад Удружења или појединих чланова. Након одржаних седница скупштина, организована су дружења са чланове и госте. Забрињава податак да у већини организација је број присутних чланова био на граници да се скупштине могу одржати и свакако би требало више учинити на плану увећања броја чланова и проширењу активности.

Коста Новаковић је поставио питање именована потпредседника Удружења јер је то статутарно питање.

Председник ОпОрг Крушевац Душан Самарцић се zaloжио да Удружење издејствује попусте за војне пензионере у унутрашњости, какве имају они који живе у Београду.

Председник ОпОрг Суботица Синиша Весић изнео је предлог да се у циљу промоције и привлачења нових чланова искористи сарадња са предузећем „Србија шуме“, које удружењима пензионера продаје дрва по цени од 50 одсто од редовне цене.

3. Пешић

Председник Клуба генерал Миломир Миладиновић уручио је генералу Синиши Сташевићу, комплет књига чији су аутори чланови Клуба

Чланови Клуба генерала и адмирала Србије у посети Краљеву и Жичи

ОДРЖАВАЊЕ ВЕЗА СА ВОЈСКОМ

Председник Скупштине Клуба генерала и адмирала Србије генерал-потпуковник у пензији Миломир Миладиновић је представљајући Клуб, навео да то продржавно удружење прати догађаје у региону и свету, да током године организује округле столове на поједине теме и да се труди да непосредно или посредно доприноси на свој начин предупређивању изазова, ризика и претњи.

Генерали су с пажњом саслушали излагање команданта

У богослужбеном простору 2. бригаде

Снимак испред манастира Жича

На основу Годишњег плана сарадње Министарства одбране са удружењима грађана, чланови Клуба генерала и адмирала Србије боравили су у Краљеву, где су били гости Команде Друге бригаде Копнене војске. У простору Војничког клуба командант Друге бригаде бригадни генерал Синиша Сташевић изложио је географске, орографске, климатске и друге карактеристике простора који је у зони одговорности тог састава Војске Србије. Потом је представио „личну карту“ јединице, наводећи где су (у два гарнизона и два гарнизона места), седишта батаљона и дивизиона, дефинишући мисије које извршава Друга бригада КоВ, наводећи опера-

тивне и функционалне способности, достигнути ниво обуке, значајан степен развоја, одлучност старешина и војника да изврше постављене задатке, пружајући податке о типовима наоружања којима је опремљена и свему другом значајном за ту јединицу.

Посебно је било речи о Копненој зони безбедности, чији је део стављен у надлежност Друге бригаде. Наиме, у том простору Шиптари повремено прелазе административну линију, на дрзак начин пљачкајући богатство грађана Србије. Новина је да имају и оружану пратњу, па када буду откривени, отварају ватру.

Осим редовних задатака у Србији, при-

падници Друге бригаде састава једне чете извршавају задатке и у Либану, у оквиру мултинационалне мировне операције, у оквиру шестомесечних ротација.

Било је речи и о вежбама које током године извршавају војници и старешине овог састава Војске Србије.

Бригадни генерал Синиша Сташевић је на занимљив начин представио историју краљевачког краја, наводећи и најновије податке о становништву, насељима, привреди и култури.

Председник Скупштине Клуба генерала и адмирала Србије генерал-потпуковник у пензији Миломир Миладиновић је представљајући Клуб, навео да то продржавно

Благо манастира Жича представила је монахиња Теодора

Спомен-соба садржи документе и артефакте из историје јединице

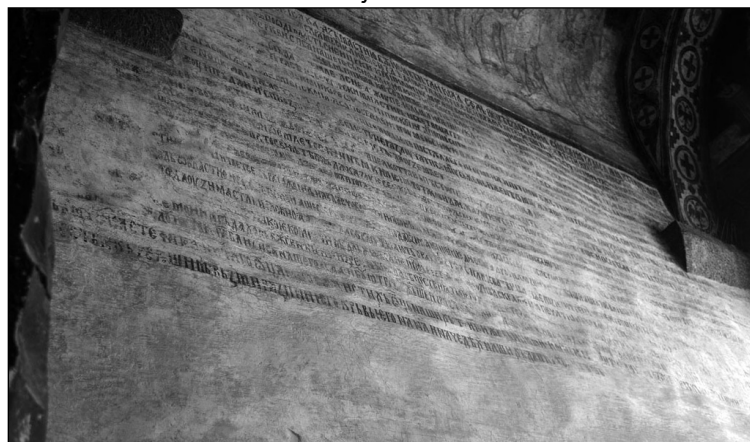
У манастиру је више објеката што представљају светиње

Контраадмирал у пензији Бошко Антић испред чесме посвећене шајкашима

Заједничка фотографија у згради Војничког клуба

Запис на улазу у зграду манастира

удружење прати догађаје у региону и свету, да током године организује округле столове на поједине теме и да се труди да непосредно или посредно допринеси предупређивању изазова, ризика и претњи. Навео је да су чланови Клуба бивши начелници Генералштаба, помоћници начелника Генералштаба, помоћници министара одбране, команданти армија, корпуса и бригада, начелници управа у Министарству одбране и у Генералштабу ВС, старешине са великим стручним искуством и да је међу њима и један број високих војних старешина који имају и научна звања. Пожелио је припадницима бригада нове успехе у обављању додељених задатака.

Генерал Миладиновић је генералу Сташевићу уручио двотомну студију Клуба генерала и адмирала Србије „Војска Југославије у одбрани од агресије НАТО-а 1999. године“, затим најновију књигу „Разбијање Југославије и страдање српског народа“, и публикацију вицеадмирала Радована Томановића под насловом „Професионалне вредности генерала и адмирала“. Такође је уручио и Спомен-медаљу Клуба установљену поводом стогодишњице Првог светског рата.

Чланови клуба генерала и адмирала Србије посетили су Спомен-собу Друге бригаде КоВ и богослужбени простор.

Својерстан водич кроз историју у мана-

стиру Жича тог знаменитог верског објекта била је монахиња Теодора, чији су дедови са очеве и мајчине стране били јунаци у Првом светском рату. Она је у једночасовном прегледу историје манастира, представила све светиње Жиче, испричала низ догодовштина и провела госте кроз одаје са иконама од непроценљиве вредности.

Председник Управног одбора Клуба генерал-мајор у пензији др Лука Кастратовић монахињи Теодори уручио је примерке издања Клуба у знак пажње за указано гостопримство и сећање на ову посету.

З. П.

Примена биолошког оружја ПОД ВЕЛОМ ТАЈНЕ

Наставак трке у производњи биолошког оружја која је и даље присутна оправдава мишљење да постоје објективне и реалне могућности злоупотребе нових научних достигнућа и проналазака у области молекуларне биологије, микробиологије, генетског инжењерства и друго.

Пише:
др Владимир Пејак,
генерал-мајор у пензији

Нова фаза развоја биолошког оружја и доктрине биотероризма почињу са доношењем Конвенције ОУН о забрани производње, стокирања и употребе биолошког оружја 1972. године и траје током савременог доба. Оно се одвија несмањеном жестином, али и даље у строгој тајности. Конвенцију су до сада ратификовале све велике силе и око 100 земаља.

Званичне државне администрације великих сила су јавно одрицале и негирале поседовање биолошког оружја, а САД објавиле уништавање старих стокова овог оружја. Међутим, ни једна фабрика ни лабораторија, која се бави овом проблематиком, није затворена нити уништена, а кадрови су сачувани. Програме за ново биолошко оружје преузеле су тајне службе великих сила.

Открићем генетског кода које омогућава манипулацију генима у сфери патогена као биолошког оружја започето је на хиљаде пројеката у сфери биоинжењеринга у функцији проналажења до сада непознатих биолошких оружја.

Сваки рат који би се водио биолошким оружјем морао би се квалификовати терористички. Актуелизацију биолошког оружја и биотероризма поново су иницирале САД у време владавине Клинтонове администрације и драматизовала Бушова администрација после 11. септембра 2001. године, након терористичког напада на Њујорк и Пентагон. Тада је проглашен светски обрачун са тероризмом и посебно са биотероризмом у читавом свету, под вођством САД и НАТО-а.

Процена је да би данас офанзивни биолошки рат, ван свог континента, могла да води једино Америка, уз ангажовање НАТО-а. САД би потенцијално могле успешно да реализују такав рат, с обзиром на потенцијале опреме и ратну технику, а без обзира на ретроградно дејство биолошког оружја и ставове међународне заједнице.

Међутим, мало је вероватно да ће до тога доћи, јер је могућа одмазда од других земаља које такође поседују биолошко оружје.

Много је вероватнија опција тајног деловања по циљевима и опсегу са ограниченом применом биолошког оружја у оквиру диверзантско-терористичких напада. Овакве нападе би могле да изводе специјалне снаге обавештајних служби свих држава које поседују биолошко оружје; разне сек-

те, групе и појединци припадници терористичких организација.

Биолошко оружје би се могло применити, једино селективно, прикривено, по строго јасно утврђеним циљевима, пре готовено оружаног сукоба, у времену релативног мира (политичких и економских криза) и у току локалних ратова.

Страх и паника

Наставак трке у производњи биолошког оружја која је и даље присутна оправдава мишљење да постоје објективне и реалне могућности злоупотребе нових научних достигнућа и проналазака у области молекуларне биологије, микробиологије, генетског инжењерства и друго.

Изазивање деморализације, дезорганизације и расула, појава страха и панике, најефикасније се постиже управо изазивањем вештачких епидемија заразних болести и масовним тровањем становништва нападнуте земље. Ако се томе дода и ширење панике ширењем гласина и преувеличавањем постојеће опасности, онда ефекти таквих акција имају велике размере и интензитет.

Глобалну доктрину и стратегију специјалног рата велике силе заснивају на најновијој технологији и научним достигнућима. Оне располажу огромним ресурсима НХБ оружја. Радиоактивне материје, бојни отрови, пестициди и већина биолошких средстава испуњавају услове за ефикасну примену у ДТД.

Земље које имају развијену хемијску, фармацевтску и индустрију врења могу производити биолошке агенсе у великим количинама. Начин употребе биолошког агенса у рату или диверзијама за време мира и рата је релативно успешно решено. Биолошки агенси се не могу депоновати на дужи временски период јер брзо губе вирулентна својства. А с обзиром да је процес производње биолошких агенса релативно лак, питање њиховог дуготрајног складиштења компензује се усавршавањем техничко-технолошког процеса њиховог добијања.

Према проценама војних стручњака неких страних армија, стратегијска примена биолошког оружја у зони борбених дејстава све је мање вероватна и могућа. Много је вероватнија примена биолошких агенса у посебним условима - специјалном рату, диверзантско-терористичким дејствима и прикривена примена у кризним ситуацијама у време мира.

Биолошка агресија са дистанце је веома прикладна за вођење субверзивног рата јер се може извести прикривено, без најаве рата и отворених сукоба. Такав рат би првенствено био уперен против цивилног становништва, биљног и животињског све-

та, а у другом плану би биле оружане снаге нападнуте земље.

Стратегија и доктрина великих сила у погледу вођења биолошког рата у послератном периоду три пута се мењала, прилагођавала и наново осмишљавала.

Педесетих година 20. века у концепцији великих сила, биолошко оружје је третирано као тактичко и диверзантско-терористичко, за дејства углавном у дубокој позадини нападнуте земље. Цивилне индустријске области биле би примарни циљеви биолошког напада, а нарочито оне које представљају изворе разних војних потреба и налазе се у дубокој позадини противника у рату, па нема бојазни од ретроактивних дејстава по сопствене оружане снаге.

„Сејање“ бомби

У другом плану би била јавна примена биолошког оружја контаминацијом ваздуха и дејства по оружаном снагама и цивилном становништву, само у строго одређеним рејонима далеко од фронта које поседују оружане снаге агресора. Такви ограничени циљеви биолошких напада у рату могли би да буду нека изолована војна упоришта, неке стратегијске тачке, нека ваздухопловна база или нека острва у мору поседнута јаким војним снагама и борбеном техником. У овим случајевима била би могућа већа слобода у избору биолошког агенса и метода за вођење биолошког рата. Нападач у овим случајевима не намерава да заузме и запоседне просторе третиране биолошким агенсима, а тиме се избегава опасност од ретроактивног дејства биолошког оружја. Један мали борбени авион без пилота могао би да понесе довољан број био-бомби и „посеје“ их на острво површине од неколико стотина квадратних километара и да на њему учини живот немогућим неколико месеци па и више година.

У смислу усвојене стратегије и доктрине великих сила у биолошком рату 50-тих година, могло се очекивати да би се углавном водио диверзантско-терористички биолошки рат са дистанце или убацивањем диверзантских група у позадину нападнуте земље и уз тајну примену свих расположивих биолошких агенса нападали људи, сточни и биљни свет. Оваквим акцијама могли би се постићи и стратегијски циљеви специјалног и локалног рата. Овакве акције би се изводиле с вером у успех на почетку и у току рата или као мера одмазде према браћиоцу пред неминовни пораз агресора.

Шездесетих година двадесетог века концепција великих сила се квалитативно и квантитативно мења када је у питању биолошки рат. Биолошко оружје је добило стратегијски значај у концепцији и доктрини вођења ратова тога времена. Основни вид вођења биолошког рата био је примена биолошког агенса у облику биоаеросола. Међутим, стратегијски биолошки напади на мале земље, који би били таквих размера да би прекрили читаву територију нападнутих земаља, се не сматрају могућим из разлога, што се не би могло избећи директно и ретроактивно дејство биоаеросола по оружане снаге нападача и из разлога што је практично немогуће контролисати ширење облака биоаеросола по оружане снаге нападача и на територије суседних земаља које нису циљ напада. И у

Примена биолошког оружја створила би много проблема

овој фази развоја стратегије и доктрине вођења биолошког рата значајно место је ипак заузимала тактичка примена биолошких агенса у локалним ратовима против малих земаља. Биолошки напади тактичких размера били су могући у свим фазама рата, као и пре почетка ратних дејстава. Ови напади се по правилу не би изводили биоаеросолима, већ би се биолошка средства могла врло успешно растурати посредством (контаминацијом) воде, животних намирница или вектора узрочника заразних болести или вектора штеточина.

Ризици и претње

Најзад, 70-тих година, после одлуке председника САД о једностраном одрицању од биолошких оружја, апела генералног секретара ОУН о забрани биолошког оружја и утврђеног нацрта конвенције о забрани овог оружја, стратегија и доктрина примене биолошког оружја добија савремену физиономију. Више се не може говорити о стратегијског, па ни тактичкој јавној примени биолошког оружја у евентуалном будућем светском или локалном рату. Међутим, нико се не одриче могућности тајне диверзантско-терористичке примене свих биолошких средстава и метода у оквиру стратегије и доктрине вођења специјалног рата и локалних ратова.

У условима апсолутне нуклеарне равнотеже великих сила вероватноћа избијања нуклеарног рата је веома мало вероватна. Уместо тога прибегава се методама специјалног рата (специјалних дејстава и локалним ратовима против малих земаља). У крајњој инстанци може се говорити о субверзивном рату у коме су дозвољена сва расположива средства, савремене и класичне ратне технике.

Из арсенала оружја за масовно уништавање највећи је ризик употребе нуклеарног оружја, чак и тактичког опсега, нешто мањи ризик је од употребе бојних отрова, поготово хемијских инкапацијата, а најмањи ризик би представљала тајна употреба биолошког оружја у диверзантско-

терористичким дејствима.

Ова подобност примене биолошког оружја у специјалним и локалним ратовима проистиче из:

а) Карактера и особина биолошких агенса да имају латентни инкубациони период који траје од најмање 36 сати до неколико седмица па и месеци, што значи да делује подмукло и да се намера може прикрити и окарактерисати као инцидент (случај).

б) Могућности прикривеног испитивања и производње биолошког агенса под маском научно-истраживачког рада, метода и средстава против биолошке заштите.

в) Веома брзог развоја молекуларне биологије и биоинжењеринга који продукују нове врсте сојева патогених микроорганизама и болести које су до данас непознате по клиничкој манифестацији, начину деловања на живи организам и ефикасност терапије - лечења.

г) Освајања, гајења, производње и примене таквих патогена који су отпорни на до сада позната терапијска средства.

Постоје и отежавајући и лимитирајући фактори и околности за примену биолошких средстава у диверзантско-терористичким дејствима у оквиру специјалног рата и локалних ратова.

Отежавајући фактори

Увођење националних интерних контрола у складу са одредбама конвенције из 1975, евентуално опремање специјалних јединица оружаних снага и диверзаната било би спречено, а такве акције би се сведе искључиво на тероризам који би евентуално извонредиле неофицијалне, тајне, терористичке и криминалистичке организације.

Евентуално откривање намерне примене биолошког оружја, нанело би велике штете држави чији су терористи или диверзанти извели такав акт, јер опште прихваћен став је да је то терористичко оружје и његова примена се сматра злочином према човечанству. То би довело до јавне и опште осуде политике такве државе са

свим међународним последицама.

Немогућност стицања потпуног увида у организацију и ефикасност друштвене самозаштите и противбиолошке заштите у земљи за коју се планирају субверзивна дејства биолошким агенсима.

Потешкоће у успостављању спрега и координације агресора и унутрашњег непријатеља у вези са применом биолошких агенаса.

На основу свега изнетог може се претпоставити, да ако дође до примене биолошких агенаса, да ће то бити само у оквиру субверзивних, прикривених, добро осмишљених диверзантско-терористичких дејстава.

Специјални рат је средство империјалистичко-хегемонистичке политике и ратне доктрине. Његово теоријско де-

финисање и практично проверавање постало је актуелно 60-тих година 20. века а актуелно је и данас.

Према Војној енциклопедији из 1975: „Специјални рат је скуп организованих и координисаних, политичких, економских, психолошко-пропадантних, диверзантско-терористичких, обавештајно-субверзивних, често и војних акција, мера и поступака које једна или више државе предузима против друге државе, национално-ослободилачког или револуционарног покрета, ради наметања хегемоније, мешања у постојеће политичке, економске и друштвене односе, остварења одређених циљева, интереса и друго.”

Чињеница је да се биолошко оружје усавршавало и производило и након 1975. године, супротно ратификованој Конвенцији. У научне програме се улажу огромна финансијска средства. Могућа злоупотреба научних достигнућа из ове области је вероватна и могућа. Фронтална примена биолошког оружја је мање вероватна. Примена тајно, у специјалним операцијама је врло могућа и извесна.

Вођење рата изван рата

Нарушавањем светске равнотеже и постојањем једине светске суперсиле САД, на светској сцени је процес глобализације који треба да обезбеди трајну доминацију ове суперсиле за дужи период.

Стратегија ниског интензитета предвиђа и примену терористичко-диверзантских дејстава као оружаног облика њене реализације. Тајне операције („cover operations“) у склопу „стратегије управљања кризама“, „вођења рата изван рата“, „стратегија посредног наступања“ и др. остављају могућност примени биолошког оружја.

Савремени погледи на рат и савремене војне операције, као и успостављање „новог светског поретка“, постојање цивилизацијских сукоба и бројних противречности савременог доба дају простор и за могућу и вероватну употребу биолошког оружја.

Темишварски војни пензионери у посети Београду и Новом Саду

ДИЈАЛОГ ПРИЈАТЕЉА

Сарадња две сродне организације на локалном нивоу овога пута обухватила је и посету нашем главном граду. Идуће године биће десет лета од како се војни пензионери два велика града (Србије и Румуније) међусобно посећују.

У посети Србији недавно су били чланови Асоцијације војних кадрова у резерви и у пензији „Јон Енеску“ коју је предводио председник Константин Гомбош, признати румунски историчар. У делегацији су још били први потпредседник организације Јон Орос, потпредседник Василе Паул, потпредседник Николае Тимофие, секретар Валерика Григораш и чланови Георге Негруц Константин Онеа и Василика Јанку.

Овога пута гости из суседне земље изразили су жељу да посете Београд. Током боравка у нашем главном граду они су се сусрели са председником УВПС Љубомиром Драгањцем. Вођен је конструктиван разговор у оквиру којег је било речи о постигнутим резултатима и областима које су у жижи активности две организације. Гости су посебно изразили захвалност што им је омогућено да посете неке од значајних институција наше земље.

На изричит захтев војних пензионера Темишвара, организована је посета Храму „Светог Саве“ на Врачару. Представници Српске православне цркве, које је предводио отац Младен, обавестили су их о историји изградње ове православне светиње, представивши им целине храма, са посебним нагласком на поједине фреске.

Пут је даље водио у Народну библиотеку Србије, где су колеге из Румуније разгледали изложбу „Пола века здања Народне библиотеке Србије“ и присуствовали отварању изложбе ликовних дела у организацији Амбасаде Немачке у Београду. Уследила је посета Калемегдану, где су водичи представили историју те тврђаве дугу више од два миленијума. У Војном музеју гости су разгледали сталну поставку, да би потом на обали Саве посетили реконструисани реновиран брод „Сава“ са којег су испаљени први хици на Београд у Првом светском рату. Они су означили и почетак Великог рата.

Посебно је занимљива била посета Народном музеју Србије. Гости су били задивљени ретким експонатима који представљају национални, па шири раритет. Представница Музеја мр Ивана Јанковић, зналачки је госте провела кроз одаје музеја, после чега нико од њих није остао равнодушан.

Другог дана темишварски војни пензионери боравили су у Новом Саду. Председник Градског одбо-

ра УВПС Милорад Орељ, потпредседник Душан Бајић и секретар Ибра Мањика дочекали су госте у згради Матице српске. Тамо су им пружене информације о Матици као културно-просветној институцији од националног значаја. Имали су прилике да виде веома ретке књиге и разгледају уну-

трашњост зграде са раритетним ликовним делима.

У тврђави Петроварадин учињена је посета Музеју града Новог Сада и мултимедијалној изложби „Милена Ајнштајн“, која је прави хит у региону. Гости су прошли и подземним галеријама тврђаве, где им је кустос Владимир Контрин изложио историју утврђења, уз навођење детаља битка које су се тамо вођене.

Старим језгром Новог Сада, уз представљање историјских здања организована је шетња коју је предводио водич нудећи богата објашњења и представљајући занимљиве анегдоте.

У сусрету двеју делегација, који је уследио, гости су изразили задовољство што су имали прилике у два дана сагледају део историје Србије и савремени израз цивилизације. Нагостили су и организацију сусрета двеју делегација идуће године која ће квалитетом одскочити у односу на девет претходних година.

З. П.

Градска кућа у Новом Саду привлачи својом архитектуром

Испред Храма „Свети Сава“

Подсећање на тепих бомбардовање на Косову и Метохији

БРАНИОЦИ НИСУ ПОКЛЕКЛИ

Током агресије 1999. године 549. моторизована бригада стално је била на нишану авијације НАТО-а. О томе постоји сачуван рукопис генерал-мајора у пензији Божидара Делића (преминуо прошле године), објављен на сајту „Восток“ (2. 7. 2016. године), који преносимо у целости.

Стратегијска авијација НАТО-а, бомбардерима Б-52 и Б-1Б примењивала су тзв. „тепих бомбардовања“, која су почела 26. маја, као подршка шиптарској операцији „Стрела“. Првих дана бомбардовање су изводили „обични“ авиони (А-10, Ф-16 и сл.). Нису ни они били за потцењивање јер су носили 7-8 тона бомби и ракете. Када је шиптарска операција скршена уз губитке од око 800 терориста, по наређењу генерала Веслија Кларка, команданта НАТО-а и уз одобрење Вашингтона, отпочела је операција стратегијског бомбардовања зоне одбране 549. мтбр, како би се помогли напори терориста да се пробију у долину реке Дрим. То је познати Дримски оперативно-тактички правац и за њега је била задужена 2. решадијска дивизија Албанске војске из Кукса.

Прво велико бомбардовање предузето је 30. маја, када је погођена логистичка база покојног Саве Ердељана. Имали смо два мртва и 32 рањена војника и већи број контузованих. Поподне 31. маја извршен је ватрени удар на истурено командно место 549. мтбр у рејону села Шех Махала. Укупно је тог дана погинуло 10 војника и старшина, међу којима и начелник ПВО, потпуковник (Бошко) Леммић, а било је 115 рањених и десетине контузованих. Мислим да је 5. јуна погођен положај 1/549 хаубица 122мм у рејону Послишта. Погинуло је пет војника, док су три рањена, а више њих контузованих. Једна хаубица је преврнута, али није била оштећена.

Шестог јуна били су масовни удари по рејону Горожупа, затим према Планеји. Неки од удара су завршили и код терориста. Негде је то било пола-пола. Тог дана је извршен удар и по рејону Врбнице, али и шиптарске карауле *Морина* и царине. Последњи удар са паром Б-52 и паром Б-1Б извршен је 9/10 јун, 20 секунди иза поноћи по минобацачкој чети поручника Калача са 86 бомби Мк-82. Погинула су три војника, а шест је рањено. Уништена су два минобацача 120 мм. Бомбардери Б-52 укупно су нас напали 24 пута, увек са паром авиона који су долетали директно из Велике Британије.

Из Албаније је борбена група „Јастреб“ (око 5.000 људи са 24 борбена хеликоптера „Апач“ и опремом за откривање положаја артиљерије) давала циљеве које су потом бомбардовали авиони Б-52, тзв. „тепихом бомби“. Од 24 пута, директно су нас погодили четири пута: базу у селу Планеја, ИКМ у селу Шех Махала, Положај артиљеријске батерије у селу Послиште и положај чете МБ-120мм у близини села Планеја. Поред овога, осам пута су нас напали и борбени хеликоптери „Апач“. Приликом напада на караулу *Стојановић* од стране четири „Апача“, погинуло је шест војника заједно са командиром карауле, а 12 војника је рањено. Војници су успели да погоде један „Апач“. Други напад је био на караулу *Ликен*, када су напала два „Апача“. Погинула су два војника, а тројица рањена, сви из 52. извиђачко-диверзантске

чете Приштинског корпуса. У осталим нападима није било погинулих, само су порушене карауле.

Осим 549. моторизоване бригаде, ни једна друга јединица у Европи није била нападнута „тепих бомбама“ авионима Б-52 и Б-1Б. Зна се да су авиони Б-52 учествовали у бомбардовању СРЈ, али искључиво као носиоци „крстарећих ракета“ и „вођењих бомби“. Ни једна друга јединица, осим 549. мтбр (53. и 55. и 354 Од/354 пбр који су били у њеном саставу) није имала сусрете са „Апачима“. Остале јединице ПрК су ракетирани и бомбардоване касетним бомбама, али и ту смо били најизложенији, што је разумљиво јер смо били на самој граници (наша касарна „Цар Душан Силни“ је бомбардована 138 пута, а само једне ноћи 47 пута. На касарну је бачено више од стотину касетних бомби, остале и не рачунам). Овако ужасно бомбардовање није доживела ниједна јединица ранга бригаде у читавом свету.

И зато се поносим својом 549. мтбр „Цар Душан Силни“ и сваким својим војником. Још да кажем да две јединице наше војске, које су нам послате у помоћ, после проласка кроз бомбардовану зону и боравка у трајању од два дана, два километра иза борбене линије, нису могле да буду укључене у борбу, једноставно зато што то што су видели да „није за људе“. Није за људе, али јесте за 549. мтбр, где су се без разлике на Паштрику борили граничари, пешадинци, добровољци, артиљерци, тенкисти, полицајци, позадинци и сви остали.

Видео снимак НАТО-а почиње разговором новинара са посадама Б-52, који из Енглеске полећу да бомбардују Косово и Метохију. Види се лет авиона и избеживање терета. Овде се види бомбардовање Горожупа, Планеје и Шех махале. Види се и дејство других авиона, посебно А-10. Можете приметити и дејства наших хаубица 122 мм и дејства ВБР 128 мм „Огањ“ по снагама у нападу са територије Албаније. Виде се и дејства њихових тенкова из дубине и минобацача 120 мм.

Такође можете видети дејства Б-52 у близини нашег граничног прелаза и карауле *Врбница*, као и дејства по рејону албанске карауле и прелаза *Морина*. При крају видите и дејства по другој и трећој линији албанских бункера и бежање албанских цивила и полиције од бомби. Такође видите и екипе страних телевизија и новинаре који беже са прелаза *Морина*. Захваљујући њима дошли смо до ових снимака. Они су са удаљености од око 5-6 км гледали како нас НАТО бомбардује. Наравно да сам ја скратио те снимке, јер су предугачки. Све ово има за циљ да вас, моје саборце подсети на најтежа времена која смо заједно проживели бранећи наш народ и Србију. И да се увек сећамо наших другова који су тих херојских дана положили своје животе на олтар отаџбине Србије. Молим моје борце да имају у виду да сам ово писао из главе, по сећању, па су могуће неке грешке. Слава погинулим, а поздрав и понос мојим преживелим ратним друговима.

Из Ратног дневника генерал-пуковника Небојше Павковића

НЕДОРЕЧЕНОСТ У ДОКУМЕНТИМА

Још у току 1998. године осетио сам да постоји прикривено ривалство између генерала ВЈ и МУП-а. Такав однос се пренео, од тадашњих челних људи у ВЈ и МУП-у, Перишића и министра Унутрашњих послова, Стојиљковића

У јутарњу кафу прегледам обавештајне информације. У њима су извештаји о активностима и намерама авијације НАТО снага. Тежишно су усмерене према јединицама Треће армије на Косову и Метохији. Психолошко-пропагандну активност НАТО реализује слањем претњи путем летака у којима стоји да ће јединице претрпети масовне губитке у живој сили и материјално-техничким средствима. У том циљу авијација НАТО-а извршила је више авио-полетања бомбардерске авијације Б-2, из база у САД, и ловачко-бомбардерске авијације типа „Торнадо“ из Немачке. У дејствима су коришћени и авиони Б-52.

Команда НАТО-а донела је одлуку да се авио-база на острву Сардинији која је коришћена за обуку пилота НАТО-а припреми за оперативну употребу. Њеним коришћењем смањиће се време припреме авиона за дејства у зони Треће армије.

У наредним данима очекује се повећање поморских снага, хеликоптерима „Кирсејц“ и са 26. батаљоном морнаричкодесантне пешадије. Ове снаге замениће Ударна група носача хеликоптера „Насау“. Њен долазак у Јонско море очекује се око 19. априла.

Бугарска агенција БТА саопштила је да је команда НАТО-а затражила од Бугарске да јој одобри ваздушни коридор за летове њених авиона у правцу СР Југославије. Информација је потврђена и из Кабинета председника, Петра Стојанова, који се хитно вратио из Париза и прекинуо путовање за Вашингтон, где је требало да присуствује прослави 50-годишњице западне алијансе. Стојанов је изјавио: „Уколико НАТО од Бугарске затражи ваздушне коридоре или логистичку подршку, Влада и Народно собрание треба да одговоре позитивно“.

Све информације из дана у дан указују на гомилање снага у земљама суседа и на све извеснију агресију копненим снагама.

Генерал Лазаревић који је завршио рад у Команди Корпуса информише ме да су у току ноћи и јутра настављена борбена дејства у рејону караула „Кошаре“ и „Морина“, да су отпочеле противтерористичке акције МУП-а и Приштинског корпуса у рејонима Руговска клисура и Злаш, и да је настављена акција на планини Чичавици. У исто време дошло је до већих сукоба са ШТС у рејону планине Дренице и ловишта „Липовица“ у којој су ангажовани делови Другог оклопног батаљона и Првог механизованог батаљона 15. оклопне бригаде.

Детаљније ми реферирате о догађајима на државној граници. Каже, чим се време мало побољшало, терористичке снаге су наста-

виле да провоцирају и нападају наше јединице. Тежиште дејства поново су усмерили на Караулу „Кошаре“. Наше јединице су енергичним дејствима и противнападима на више правца зауставиле ШТС и избациле их са наше територије. Према извештају Истуреног командног места Приштинског корпуса, у противнападу су се посебно истакли припадници 52. батаљона војне полиције, под командом мајора Стеве Копане, и група од 17 руских добровољаца који су се јавили за овај задатак.

Покушаји исцрпљивања

„Због дубоког снега, и до 1,5 метар, покрет је био отежан. Групе ШТС са појединих положаја снајперима, митраљезима и противавионским митраљезима отварају ватру на све што се креће. Наши минобацачи концентричном ватром неутралисали су ватрене тачке терориста и обезбедили бржи покрет. Корпусна и бригадна артиљерија прецизним запречним ватрама зауставиле су довођење појачања из дубине“, објашњава Лазаревић и наставља: „Полицијски мајора Копане обухватним нападом у бок успевају да заузму већи део објекта Раша Кошарес. Иза његове, иде јединица која је у готовости да их замени. Војници који су заузели положаје опремљени су са једном-две „зоље“, које су се показале као најефикасније средство за уништење утврђених ватрених тачака, митраљеских гнезда и групе снајпериста. На тај начин се заузимају и бране објекти на простору од Карауле „Морина“ до Карауле „Кошаре“.

Прекидам Лазаревића и похваљујем постигнути успех. Упозоравам га да на том де-

лу границе ништа није завршено и да ће се напади ШТС стално понављати. Они имају циљ да исцрпљују јединице које бране границу. Са таквим начином дејства ће покушати и на другим правцима. Предлажем да још једном процени начин ангажовања јединица на овом сложеном задатку и да, ако је потребно, организује анализу са командантима јединица. Пре одласка у Оперативни центар, наређујем Лазаревићу да планира обилазак неке од јединица у току дана. Настављам да прегледам приспелу пошту. Команда 203. мешовите артиљеријске бригаде извештава да је извршила премештање дела јединица из рејона планине Шуматовца у село Вакуп, а командно-извиђачка батерија 203. мешовите артиљеријске бригаде у село Краљево, северно од Алексинца.

Управа за информисање и морал ШВК доставила је Информацију, инт. Бр. 10/1953-1 од 17. априла 1999. године, коју ми је послао са Командног места „3“, пуковник Стеван Комазец. У Информацији је написано:

„Брутална и злочиничка агресија НАТО-а на нашу отаџбину подстакла је многе патриоте, родољубе и хуманисте из земље и света да, у складу са својим могућностима, помогну нашем народу и војсци у одбрани СРЈ. Савремена верзија натовског фашизма и хегемонизма, уз потпуну медијску манипулацију, војну репресију и геноцид најцрње врсте, усмерена је ка уништењу свега оног што се сматра људским. Зато није ни чудо што је, између осталог, то подстакло многе патриоте да се добровољно јаве ВЈ и затраже укључивање у њене борбене редове. До сада се пријавило преко пет хиљада добровољаца. Та бројка још није коначна. Има најаве да готово сви борбено способни мушкарци, из села у околини Краљева, Чачка, Крагујевца, Смедерева, Шапца, Лознице, Зајечара, Новог Сада, Врбаса, Берана, Пљеваља и многих других градова Југославије, траже да се мобилишу, наоружају и припреме за одбрану у копненој операцији, ако би је агресор евентуално наметнуо. Међу добровољцима поред Срба и Црногораца има и Руса, Белоруса, Украјинаца, Козака и других, који не могу мирно да гледају како се бомбардују наше школе, факултети, болнице, дечији вртићи, манастири, цркве, фабрике, мостови, и други објекти које су годинама градили генерације нашег народа.“

Надахнути патриотизмом и високим моралом и уверени у могућност успешне одбране од НАТО-а, добровољци радо ступају у редове Војске Југославије. Из дугог списка добровољаца, који су спремни да своје животе дају за одбрану српске светиње, Косова и Метохије, издвајамо само неке карактеристичне примере: (1) Више добровољаца који себе називају „Отаџбинским синовима“, спремно је да жртвује своје животе ради уништења ратних бродова НАТО-а у Јадранском мору, са којих полећу зликовачки авиони и разарају нашу отаџбину; (2) Инвалиди из Војводице свим срцем желе да се укључе у рат и поручују да их народ и војска не заобиђу, већ да им поделе оружје, а они ће, с обзиром на ратно искуство које имају са простора бивше Југославије, знати како да га употребе без обзира на хендикепираност; (3) Велики је број родитеља добровољаца – очева војника, који одлазе на положаје и раме уз раме са синовима непосредно учествују у одбрани отаџбине; (4) Многи је и оних који се, након сазнања о злочинима НАТО агресора, остављајући лагодан породични живот у иностранству, враћају у

Тенковска посада ВЈ на ратном задатку

свој завичај и добровољно се стављају на располагање ратним јединицама Војске Југославије.

Припадници ВЈ, укључујући добровољце, свесни су чињенице да бранећи Косово и Метохију бране истину и правду, свој народ, отаџбину, културу, понос и достојанство и универзално право на рођење, детињство и слободан живот садашњих и будућих родитеља.“

Повратак избеглица

Изненађен садржајем информације, на маргини сам написао:

„Старчевићу, податке из ове информације користи у изради информације Треће армије и доставити је свим јединицама, са наређењем да се проради са свим војницима и старешинама“.

Око 11.30 часова на Командно место „Кишница“, као наручен, долази пуковник Мирко Старчевић, у друштву Милована Дрецуна и сниматеља Томе Магочија. Старчевић каже да је слушао мој интервју на Радио Приштини и да је интервју добар. Даје ми „Вечерње новости“, у којима је објављен део интервјуа, под насловом: „Народ јачи од НАТО“.

Новинар Дрецуна, као и увек, користи прилику да ми поново сугерише да морам чекају да се појављујем у медијима. „Очи овога народа упрте су у Космет, тебе и Лазу. Требало би да данас дате изјаве“, рекао је. Прихватам сугестију и наређујем Старчевићу да направи план мог појављивања у јавности. Упозоравам га да не би било добро да честим појављивањем досадим народу.

Генерал Ђаковић увек има пуне руке посла. Ради на другој страни стола за којим седим са Дрецуном и пуковником Старчевићем. Придружује се и Лазаревић. Даје ми Извештај команде 354. пешадијске бригаде у коме га командант пуковник Драче Радо-сављевић извештава да се на територију Подујева вратило око 15.000 избеглог шиптарског становништва које је сместио у селима Ладовац и Шајковац. Због тога је морао да премести Први пешадијски батаљон у рејон села Лужане и Батлава.

Дежурни командног места, пуковник Вранић, доноси телеграм Оперативног центра

РВ и ПВО, у коме је информација да је команда НАТО-а у 8.30 опозвала авијацију из нашег ваздушног простора и зоне јужног Јадрана, највероватније због обарања авиона који се срушио на територију Македоније. Коментаришем да је то разлог што нема дејстава авијације на Космету.

Препотчињавање МУП-а

Гледам генерал-мајора Ђаковића како брзо и спретно прелистава гомилу докумената. Присећам се да сам и ја као оперативац Приштинског корпуса, исто тако, „водио борбу“ са папирима. Када је видео да нисам заузет послом, даје ми фасциклу са документима која су стигла у Команду Треће армије, које је потписао генерал-пуковник Ојданић. Читам садржај у коме начелник ШВК наређује препотчињавање МУП-а Републике Србије ВЈ. Позива се на наређење председника СРЈ и члан 17. „Закона о одбрани“. Два пута читам наређење и не разумем ништа. Начелник ШВК наређује: „Потчињавају вам се јединице и органи унутрашњих послова у вашим зонама одговорности. Команданти Прве, Друге, и Треће армије и Ратне морнарице својим наређењем регулисаће сва остала питања која проистичу из тачке 1. овог наређења“.

Питам Ђаковића, како разуме ово наређење? Одговара да је нејасно. Дајем Лазаревићу. Чита и каже: „Па, ово је добро“.

„Добро, али не знам шта је добро, Лазо. Мислим да је непрецизно, и није у духу закона и прописа“, одговарам.

Гледају ме с неверицом. Због тога наглас читам прву тачку наређења и питам: „Шта то значи? Који су то органи МУП-а који се препотчињавају ВЈ? Шта се од органа МУП-а препотчињава Трећој армији и шта ће нама органи МУП-а? Које се конкретно јединице МУП-а препотчињавају Трећој армији? Када се препотчињавају? Ко је одговоран за њих, и с ким ће команде Треће армије и Приштинског корпуса да контактирају у вези са јединицама МУП-а преко кога ће да командују јединицама МУП-а?“

Питам сам и себе и све остале старешине. Сви ћуте. Размишљао сам шта да радим. Зна да „Закон о одбрани“ и наша борбена правила предвиђају да се у зонама из-

вођења борбених дејстава врши обједињавање командовања тако што најстарији војни командант командује свим снагама у својој зони одговорности, али само док трају борбена дејства. Због тога поново постављам питања: „Шта ће мени, команданту армије, или Лазаревићу, команданту корпуса, органи МУП-а, односно секретаријати по окрузима и одељења у општинама? Шта је са Штабом МУП-а за Косово и Метохију? То је оперативна команда МУП-а и ШВК је требало да нареди да се и Штаб МУП-а за Косово и Метохију претпочини Команди Приштинског корпуса. У зони Треће армије на територији Србије није било јединица МУП-а које би требало да се потчине Нишком корпусу? Шта ће Команди Нишког корпуса организацијске јединице МУП-а у зони његове одговорности?“

Примећујем да појединци климају главом. Одобравају моје ставове. После образложења слажу се са мном. И сами знају да се у принципу институције не претпочињавају, већ само команде, штабови и јединице. Посебно се не могу на овакав начин претпочињавати републичке институције савезној институцији као што је ВЈ.

На исти начин ШВК је поступио у документу „Допуна Директиве“, од 9. априла 1999. године, у коме је наредио да се „Снаге МУП-а и Цивилне одбране, у време извођења операције, стављају под команду Треће армије...“

Размишљајем коме је по овој наредби потчињено Министарство унутрашњих послова Републике Србије. Да ли је потчињено ШВК? Није ми јасно да неко наређује претпочињавање републичких институција када је проглашено ратно стање и када све институције у земљи настављају да раде и у ратном стању. Морам нешто да предузнем јер су многа питања нерегулисана: време и начин претпочињавања; ко је из МУП-а задужен за претпочињавање и координацију са ВЈ; како је регулисано позадинско обезбеђење јединица МУП-а; како су услажене различита законска решења која се односе на овлашћења и надлежности МУП-а у области предузимања мера кривичне и ди-

Сустрети: Миленко Филиповић Фића

ОФИЦИР
И САМОУКИ СКУЛПТОР

Потпуно је разумљиво и појмљиво да се човек са тако богатим професионалним и животним искуством, одласком у пензију тек тако пасивизира и препусти уживању у тековинама минулог рада

сциплинске одговорности, итд. Кажем сарадницима да се ово наређење, како је написано, неће моћи реализовати и да ће бити проблема.

Чекајући разјашњење

Разговарам са генерал-пуковником Благојем Ковачевићем, начелником Сектора за оперативну-штабне послове ШВК, и тражим објашњење. Не прихвата моје аргументе и каже да је наређење написано више због МУП-а Црне Горе, јер Друга армија има великих проблема са њима, а не због нас на Косову и Метохији. На Косову и Метохији су односи добри и имамо искуства у сарадњи са МУП-ом, још од 1998. године.

Покушавам да му објасним да ШВК треба прецизније да регулише: да се Трећој армији препочине само јединице МУП-а, које се налазе на Косову и Метохији, према њиховим формацијским називима; да се не препотчињавају органи и организацијске структуре МУП-а; да се прецизно регулише питање позадинског обезбеђења, јер се ради о материјалном пословању.

Генерал Ковачевић објашњава да је тако наредио „врховни“ и обећава да ће о томе разговарати са „шефом“, а да до тада радимо како је наређење. Нисам задовољан Ковачевићевим одговором. Тражим да ми пошаље примерак наређења којим је председник Милошевић регулисао препотчињавање. Обећава да ће то урадити што пре.

После завршеног разговора питам се због чега је Ојданић, као начелник ШВК, издао наређење о препотчињавању републичке институције, а не председник Милошевић. Знам из искуства да је препотчињавање МУП-а Војсци осетљиво питање и да генерали Полиције не пристају да старешине ВЈ командују старешинама МУП-а. То се посебно односило на челне генерале, Ђорђевића, Стевановића и Лукића. Убеђен сам да ће одмах реаговати, чим добију ово наређење. *Још у току 1998. године осетио сам да постоји прикривено ривалство између генерала ВЈ и МУП-а. Такав однос се пренео, од тадашњих челних људи у ВЈ и МУП-у, Перичића и министра Унутрашњих послова, Стојиљковића* Без обзира што се о томе није јавно говорило, „набој“ се осећа, нарочито на заједничким састанцима, на којима је долазило до размимоилажења у ставовима. Већина старешина МУП-а, пуковника и генерала, завршили су Војну академију Копнене војске и стекли основна војничка знања. По завршетку школовања у ВЈ, они су наставили да раде у МУП-у. Вероватно су због тога убеђени да по војничким знањима не заостају за старешинама ВЈ и да су им равноправни.

Одлучујем да сачекам састанак са генералима МУП-а и видим како ће реаговати када будемо разговарали о наређењу ШВК за препотчињавање. Наређујем генералу Ђаковићу да припреми наређење Команде Треће армије у вези са препотчињавањем МУП-а и да ништа не мења да садржај остане идентичан као што је ШВК регулисао, јер немамо довољно прецизних података да напишемо детаљније наређење.

Удружење ликовних уметника „Сергеј Јовановић“ из нашег главног града окупља професионалне и аматерске ауторе најразличитијег уметничког израза: сликаре, скулпторе, керамичаре, мајсторе таписерије и мозаика...

Њихова остварења урађена у бројним ликовним и вајарским техникама јавности, посебно поклоницима „пете уметности“ Удружење представља на колективним изложбама, више пута годишње. Један од уметника, из круга аматера, који своје радове - скулптуре израђене у дрву излаже на овим смотрама је и пуковник везе у пензији Миленко Филиповић Фића, некадашњи челни човек Школског центра везе, информатике, електронског извињања и противелектронских дејстава (ШЦ ВИЕД-ПЕД) Војске Југославије. Специфичном обрадом дрвета Фића се бави од детињства, али се интензивније свом хобију посветио по престанку професионалне официрске каријере, прецизније у другој половини 2003. године.

У жељи да читаоце „Војног ветерана“ поближе упознамо са делатношћу овог самоуког дуборесца и скулптора посетили смо га у његовом „атељеу“ - тераси стана у чукаричком насељу Церак-Виногради. Добро расположен пензионер у „пуној снази и најбољим годинама“ дочекао нас је са длетлом и чекићем у руци наднет над комадом дрвета, који ће минуциозним обликовањем претворити у нову скулптуру и један од будућих експоната неке од наредних изложби, колективних или самостал-

них. Одлажући алат, окружен завидним бројем скулптура, од минијатура висине неких петнаестак центиметара до пола метра, али понеких које досежу и више од осамдесет центиметара, изузетно инспиративних назива: „Носталгија“, „Мистика“, „Молитва“, „Чекање“, „Духовник“, „Ходочасник“, „Неизвесност“, „Ђед Десимир“, „Трећепозивац“, „Воденичар“... домаћин, дојучерашњи војник - официр и командант које се током службе бавио организацијом система веза и обезбеђивањем функционалног и беспрекорног „крвотока“ руковођењу и командовању јединицама и установама војске свих нивоа, започиње своју сагу, причу откуд је он „залутао“ у уметност - вајарство, вештину за коју се није школовао и усавршавао или пак похађао неке од уметничких радионица:

- Одрастао сам у селу Јакаљ, у општини Бајина Башта, на Тари, Златиборском управног округа, у сталном и непоредном додиру са стварним животом, нетакнутом и чудесном природом. У тим дечачким данима, најлепшим и безбрижним данима, упознао сам бројне биљне врсте, лековице, гљиве... дакако и дрвеће и њихову употребну вредност, која је преношена генерацијама, с колена на колена. У недостатку играчака тих педесетих година минулог века, ми сеоска деца, чувајући стоку, на испашу време смо прекраћивали дељући пруће или комаде дрвета... Највероватније се у тим данима које памтим, родила и запатила љубав према резбарству, дуборезу... заправо жеља да се изради

ЖЕНА КОЈА ГОВОРИ 120 ЈЕЗИКА

оригинална играчка, а касније и нека једноставнија скулптура, казује Фића.

Све то, наставља, остало је у мени, вероватно у подсвести, јер је због обавеза током школовања у основној и Електротехничкој школи, а потом и Војној академији, као и професионалних обавеза службовањем у јединицама и установама рода везе у гарнизонима у Хрватској и Босни и Херцеговини и напошлетку у Србији - Београду, та моја дечка пасија морала бити скрајнута, односно причекати вријеме када ће радних и породичних обавеза бити мање.

Одласком у пензију Фића је, напославу, наша времена да се озбиљније посвети својој страсти, „болести“ коју вуче и није излечио у детињству!

- Обрада пажљиво, данас већ стручно одабраног комада дрвета, ишчекивање да стрпливим ударцима чекића по дршци длета искрсне скулптура замишљена у глави, а која највећма бива проткана мирисима и успоменама завичаја, не представља само мануелни рад и физичку активност, већ је својеврсни одмор и терапија која ослобађа од стресних догађаја из прохујалих година који те прате и тешко, готово немогуће да се забораве, а њих, нажалост, у мојој официрској каријери није било мало. Само када се присетим да сам био учесник ратних сукоба у бившим југославенским републикама Хрватској и Босни и Херцеговини („апсолвирао“ голготу припадника ЈНА у сарајевској Добровољачкој улици почетком маја 1992. године), као и у обрани СР Југославије у агресији НАТО-а 1999. године, казује овај самоуки скулптор.

Потпуно је разумљиво и појмљиво да се човек са тако богатим професионалним и животним искуством одласком у пензију тек тако пасивизира и препусти уживању у тековинама минулог рада. Наш домаћин, треба напоменути, је активан и у раду Удружења војних пензионера Чукарице, мјесне организације Церак-Виногради, али, ипак, највише времена посвећује, заједно са супругом Славицом, унуцима (5), својој „вајарској страсти“ и органској производњи воћа и поврћа, прикупљању лјековитог биља и гљива у завичају, где проводи добар део пролећа, лета и јесени.

Одговарајући на наше питање где је све излагао своје дуборезе и скулптуре, настале у последњих тридесетак година, каже:

- Од првог дубореза који сам излагао на колективној изложби у Самобору (Хрватска), негде крајем седамдесетих година 20. века, до сада сам учествовао на двадесетак колективних, те пет самосталних, највише у Београду.

Напуштајући Фићин атеље, пожелели смо овом самоуком уметнику, пензионисаном старешини са завршеним највишим војним школама (38. класа Школе националне одбране), добро здравље, пуно инспирације и стваралачке енергије да нас и поклонике ликовне уметности обрадује новим, осебујним делима - скулптурама и дуборезима.

Јосип Новак

Рускиња Наталија Наташа Бекетова говори више од 120 живих и „мртвих“ језика, утврдили су научници Московског универзитета „Ломоносов“. За сада нема научног објашњења за овај феномен. Додатну забуну уноси и то што се она, говорећи течно поједине језике, потпуно уживљава у личности тог поднебља и времена и у тим тренуцима представља њихове инкарнације. Наталија је рођена 1987. године у градићу Анапи у близини Москве. Пре неколико година о њеној не свакидашњој способности писали су бројни светски медији. Наталија сада ради као медицинска сестра и живи „негде у Финској“ под другим именом Тати Вела!

Наташа је недавно причала о сећањима из првог „сусрета“ са својом способношћу. „Била сам у 9. разреду средње школе, када смо решавали тест из математике. Покушала сам да завирам у свеску мог пара из клупе - да препишем решења задатка. Одједном је професорка почела да виче и рекла да ће ме избацити са часа. Страшно сам се уплашила, а срце ми је невероватно брзо кучало. Све око мене почело је да се окреће, а „слика“ околине потпуно се затамнила. Осећала сам као да летим према небу... Око мене су „играле“ смарагдне искрице и ватрене лопте које сам додиривала не осећајући никакав бол. Осећала сам „нељудску“ срећу и мир. Не знам колико сам била у таквом стању, али када сам се освестила нисам знала где сам. Људи око мене које сам угледала викали су сви у глас...“

Наташина професорка, Лидија Димитријева присећа се тог догађаја са ученицом Бекетовом и трауме коју су тог дана доживели са њом. Када се Наташа повратила из несвести, почела је да говори неким потпуно неразумљивим, германским језиком. Професорка енглеског језика је успела да дешифрира неке њене речи „Немојте да вичете на мене. Ја се зovem Ен Мекдаул“. Наташа је тог дана смештена у болницу, али је већ сутра пуштена кући. Утврђено је да је њено физичко стање беспрекорно.

Али, тек тада су настали проблеми. По отпуштању из болнице Наташа се више није сећала ниједне руске речи. Потпуно је заборавила матерњи језик. Из ње су свакодневно „излазиле“ бујице речи најразличитијих језика. Породица се уплашила и почела је да је кришом води код приватних лекара. Ниједан није могао да постави дијагнозу. На крају је стигла и до Москве - до Универзитета „Ломоносов“. Подвргнута је детаљним анализама и разним тестовима психолога, антрополога и лингвиста. Сви су признали да енигму не могу решити. Једино у чему су се сложили је да Натлија Бекетова није психички болесна и да је њен ум способан да репродукује 120 страних језика!

Стручњаци је највише чудно ум Бекетове у коме су били похрањени језици племена широм планете која су давно нестали. Међу њима је и језик малог племена Нгоба у Полинезији који је ишчезао 600 година пре Христа. У експериментима са

Наташом је утврђено да она одлично познаје древни старокинески, египатски, вавилонски, етрурски и старословенски, али и многе друге заборављене језике. Наташа има објашњење за своје невероватне способности. „Моја свест је као лист белог папира по коме је нека невидљива рука цртала неке непознате знакове. Али у једном тренутку мој ум их је разумео! Сви језици - 120 који су ми постали матерњи, потичу из мојих претходних 120 живота које сам проживела. Имам фрагментарна сећања на готово све, али не могу да их у потпуности реконструишем. У тим тренуцима трошим огромну енергију и после неколико минута осећам се потпуно исцрпљено“.

Наталија Бекетова мисли да је њена душа у тих 120 живота прешла пут целе наше цивилизације: од првих примитивних племена па све до данашњих дана у 21. веку. Наташа је научницима рекла да је била припадник једног веома примитивног племена: „Носила сам одећу од животињског крзна и живела у некаквом шатору налик на јурту. Мој „филм“ се даље одмотава и ја живим у Јану, на обали неког језера, одевена у кимоно роза боје. Потом видим себе у униформи војника Наполеонове армије и зovem се Жан Девер... Понекад имам и визију сопствене смрти у том периоду - бајонетом ме пробо руски царски војник када сам имала 21 годину. Сећам се да сам у последњем животу умрла у Немачкој од тифуса када сам имала 13 година...“ Посебна прича о способности Бекетове је и моћ да дијагностикује разне болести код људи. Новинар „Комсомолске правде“ који је интервјуисао Наташу посведочио је да му је за пет минута навела све болести од којих болује и детаљно описала операције очију којој је био подвргнут. Уз то тачно је одредила диоптрију оба ока (биле су различите). Наташа је завршила средњу медицинску школу и курс масаже, али њене способности далеко надмашују њено формално образовање.

Сведочења Наталије Бекетове су фрагментарна и прилично тешко разумљива. Професор са Института за оријенталне студије Универзитета „Ломоносов“ Татјана Григорјева покушала је да реши ову енигму. Дошла је до закључка да је цела људска еволуција и претварање Наталије од особе са скромним образовањем у светског полиглота, производ великог шока у доба адолесценције. По њеном мишљењу, овакав процес може да се повеже са сећањима душе о догађајима које је проживела у прошлим животима. То није могуће проверити и научно доказати. Истовремено, научници подсећају да постоји теорија, веома популарна последњих година, по којој људски мозак користи само два до максималних десет посто свог капацитета. Професорка Татјана Григорјева сматра да је шок код Наташе „пробудио“ осталих 90 посто мозга, који остатак човечанства не користи!? Београд, 23.02.2023. године

Здравко Зељковић

МО Батајница

ПРИЈЕМ НОВИХ ЧЛАНОВА

У ресторану „Босиљак“ 29. маја уручене су чланске легитимације почасним члановима УВПС МО Батајница. Организатори скупа

Из активности удружења
МО УВПС
„Бежанијска коса“

ЖАРИШТЕ АКТИВНОСТИ

У разговору са појединим члановима Месног одбора „Бежанијска коса“ дошли смо до сазнања да није мали број војних пензионера који нису упознати са делокругом рада, односно конкретним проблемима које настоје да реше надлежни органи Удружења.

Обавестили смо их о активностима и задацима којима се интензивно бави Удружење. При томе смо навели преокупације и приоритете у УВПС.

Улажу се велики напори према надлежним институцијама да се корисници војних пензија поново врате под окриље Фонда за СОВО, односно у систем одбране. Чини се све да што већи број пензионера реши стамбена питања. Истовремено се ради на плану побољшања третмана војних пензионера у Војноздравственим установама.

Из месеца у месец, на велико задовољство чланова УВПС, свима онима који имају ниска примања по члану домаћинства, дели се социјална и хуманитарна помоћ. На Бежанијској коси се бије битка за учлањење у организацију што већег броја војних пензионера. Такође се повећава и број претплатника на гласило „Војни ветеран“.

Један од највећих проблема је проналажење просторија за активности војних пензионера. То би посебно било значајно са становишта могућности отварања клуба, у којем би чланови могли да одиграју шах или неку друштвену игру. Ради се и на конкретнијем и садржајнијем информисању пензионера и шире јавности.

У основној организацији се готово свакодневно решавају статусна и друга питања (пензије, статус бораца, ветерана и друго). Организују се протоколне активности, посете историјским знаменитостима, излети, дружења и сл.

М. Калчић

били су Драгош Бадњар и Момир Котлаја.

Почасне чланске карте уручио је Драгош Бадњар, а секретар ОпОд Земун Трајче Митушев дамама је поклонил по цвет руже. Почасни чланови су постали Славица Батрла, Душанка Ђилас, Милева Арсић, Живослава Пуповић, Гордана Ложић, Мефлуда Спахић и Божана Бадњар.

Почасни члан постао је и Жика Јанковић, који је за присутне приредио ручак. **Т.М.**

Писмо Редакцији о војном здравству

ИЗ УГЛА ПАЦИЈЕНТА

Осврћу се кратко на рад појединих војноздравствених установа, посебно Војне амбуланте на Бежанијској коси и ВМЦ Нови Београд.

Што се амбуланте тиче, у више наврата, а посебно за време трајања пандемије, њено комплетно особље је крајње професионално и коректно обавило задатке ефикасног лечења пацијената. Похвале су стизале са свих страна. Такав однос и приступ испољавају се у континуитету.

Нажалост ВМЦ Нови Београд има одређених проблема у кадровском а вероватно и у организационом смислу. У појединим кабинетима (пре свега интернистички) и поред великог и пожртвованог ангажовања особља стварају се гужве, тиме и непотребна нервоза пацијената. Разлог је то што тамо ради недовољан број лекара интерниста.

Изражавам посебно задовољство и захвалност целокупном медицинском особљу запосленом у лабораторијском делу ВМЦ на изузетно професионалном односу, стрпљењу, уважавању пацијената.

Предлажем да поједине тзв. „неспоразуме“ на релацији пацијент-медицинско особље, не би требало апострофирати већ да потенцирамо позитивне примере и на тај начин афирмишемо наше здравство и да улијемо још веће поверење комплетној војнопензијској популацији према нашим здравственим установама свих нивоа, посебно према медицинском особљу.

Милан Калчић

Драгослав
Ђорђевић
(1944.-2023)

ЧАСНО СЛУЖИО ВОЈСКУ

У Војномедицинској академији је преминуо Драгослав Ђорђевић, дугогодишњи дописник „Војног ветерана“ из Крагујевца. Драгослав Ђорђевић рођен је 2. марта 1944. године у селу Брзан, у породици партизана и борца НОВ. Детињство и основну школу је провео у селу Брзан, након тога је уписао војну школу за подофицире везе у Љубљани коју успешно завршава. Јединице у којима је службовао, више пута су проглашаване за најбоље у армијској области и ЈНА.

Круна каријере у Бјељини била је дужност начелника Дома армије, што је касније обављао и у Сарајеву. Био је истакнути члан и активиста Савеза комуниста у ЈНА, секретар основне организације и члан Комитета Савеза комуниста у Сарајевској армијској области и у комитету СК у ЈНА. Такође је био и новинар, и дописник више дневних листова, и сарадник Радио Бјељине и Радио Сарајева. По потреби службе 1985. године је премештен у гарнизон Сарајево, где добија стан. Идилчан живот прекинуо је грађански рат у БиХ, где учествује у борбеним дејствима као командир обезбеђења објекта везе од посебног значаја. Два месеца свакодневно је учествовао у борбама, а да објекат није пао. У Крагујевцу је успешно обављао дужност референта у персоналном органу 80. бригаде. За самопрегоран рад више пута је био похваљен, награђен и одликован. Носилац је више одликовања, од којих је највеће Орден народне армије са сребрном звездом. **П. Тодоровић**

Мр сци. др Часлав Антић (1934. – 2023)

НАШ ДОБРИ ДОКТОР

На страницама „Војног ветерана“ неће се више оглашавати творац рубрике „САВЕТИ ЛЕКАРА“ мр сци. др Часлав Радивоја Антић, пуковник у пензији. Годинама су породице, унутар њих свако за себе, проналазиле садржаје који су их занимали, а тицали су се медицине. Чинио је то на веома професионалан начин доктор Часлав Антић, који је у Удружењу војних пензионера готово од самог оснивања организације, а осим писања за наше гласило, повезивао је војне здравствене осигуранике са лекарима на Војномедицинској академији. Пре две године престао је да пише и повукао се у своје Смедерево, где се посветио кућном баштованству.

Рођен је 15. јуна 1934. године у селу Биновац, недалеко од Смедерева. Основну школу завршио је у свом селу 1946. године са одличним успехом. Малу матуру положио је у гимназији Смедерево 1949. године са врло добрим успехом. Исте године конкурише и бива примљен у Санитетску официрску школу за лекарске помоћнике коју завршава 1953. године са врло добрим успехом.

Као истакнути ученик, у чину потпоручника и звању лекарског помоћника, бива упућен у Београд на ВМА ради школовања за анестетичара. Школу завршава 1955. године са одличним успехом и у звању лекарски помоћник - анестетичар распоређује се у Војну болницу у Нишу. Медицински факултет завршава 1966. године са средњом оценом 8,4. Санитетску официрску школу окончава 1970. године са одличним успехом, када је положио и испит за чин мајора.

Специјализацију из опште медицине завршава 1978. године, а магистарске студије из епидемиологије са одличним успехом окончава 1980. године.

Током професионалне каријере обављао је дужности лекара у гарнизонам амбуланти, начелника санитетске службе у дивизији, референта у Команди Друге армије, начелника санитетске службе Приштинског корпуса, инспектора у новоформираној Инспекцији борбене готовости ОС СФРЈ. Од октобра 1991. године на дубровачко-херцеговачком ратишту обављао је дужност начелника санитетске службе Друге оперативне групе.

Васпитао је двојицу синова да буду у служби отаџбине. Обојица су официри.

Од 1970. до јануара 1973. године ради у оружаним снагама Замбије.

Пензионисан је 31. децембра 1994. године, а у Удружењу војних пензионера, у улози референта за војно здравство, радио је од 1995. године.

За самопрегоран рад у дугој и богатој каријери више пута је похваљиван и награђиван, а УВПС му 2008. године додељује Повељу за немерљив допринос здравственој едукацији војних пензионера. Прошле године доктор Часлав Антић је у издању београдске издавачке и графичке куће „Пан-пласт“ објавио књигу „Превенција и лечење болести“. Реч је о изузетном штиву које би требало да поседује свако домаћинство.

Одласком у вечност Часлав Антић или „Наш доктор“, како смо га из милоште звали, оставља празнину коју је тешко надокнадити. Био је веома образован, а са богатим искуством трупног лекара, сусрећући се са многим болестима, па и оним ретким, на страницама „Војног ветерана“ из месеца у месец, давао је пробране стручне савете. Помагао је и својим колегама у Удружењу у извршавању свакодневних обавеза. Тих, смиран, радан, одлучан, упоран и храбар, какав је био, давао је пример многим како се треба понашати у свакодневном животу.

З. П.

Цветко Јокановић (1941.-2023)

ЖИВЕО ЈЕ УСПРАВНО

Из строја незаборавних недавно је отишао Цветко Јокановић, који је у неколико мандата био члан Главног одбора УВПС и председник Општинске организације Земун. Недовољно је рећи о њему да је био веома поштован међу колегама, да су о њему у суперлативу говорили они који су га упознали, да је цео живот ходао усправно и светла образа.

Цветко Јокановић је рођен 18. марта 1941. године у селу Гајтан, општина Медвеђа у скромној сељачкој породици. Основну школу завршио је у Гајтану, а осмогодишњу у Медвеђи и Српском Милетићу (општина Оџаци). После тога се уписује у Подофицирску школу смера везе и завршава је 31. јула 1959. године у надалеко чувеној 4. класи. Прву дужност обављао је у гарнизону Пула. Потом је службовао у Београду, Постојни, Љубљани и Нишу. Током службе положио је за прву класу радиотелеграфисте, да би похађао допунско школовање за род везе.

Чекале су га и нове дужности: команданта батаљона везе, начелника везе у дивизији, наставника у Војној академији.

Живот често режира драме. Цвеле, како смо га сви звали, имао је саобраћајну несрећу, па је релативно рано отишао у инвалидску пензију. Многи га ће остати у успомени и као врстан радио-аматер.

Организаторске способности нарочито је исказао у Удружењу војних пензионера Србије. Био је пети председник Општинске организације у Земуну и члан Главног одбора УВПС.

Јокановић је био веома друштвен. Ангажовао се и у организацији која негује традиције српске војске. Од своје пензије финансирао је ту организацију, обезбеђујући паре за закуп просторије. Када је по nestajало пара за венце које су полагале на гробове јунака из Првог светског рата, средства је обезбеђивао управо Цветко.

Многи су од Цветета научили шта значи бити добар човек и како у себи развијати позитивну харизму. Био је веома омиљен међу колегама. Дао је велики допринос развоју УВПС, добитник је Плакете и Повеље УВПС. Знао је да саслуша саговорника, да му помогне у готово свакој ситуацији.

Његов лик и племенито дело живеће у пријатељима и колегама. Нека му је вечна слава и хвала.

Р. С.

Сретен Раденковић (1944-2023)

ОСВЕДОЧЕНИ ДЕЛАТНИК

После дуге и тешке болести недавно је преминуо наш друг Сретен Раденковић. Рођен је 10. фебруара 1944. године у селу Барје Чифлук код Пирота, где је завршио осмогодишњу школу. Од 1959. до 1961. године похађао је и успешно завршио Инжињеријску подофицирску школу у Карловцу. После две године службовања у Новом Месту, 1963. године, одлази у Војну академију коју завршава 1968. године. У току службовања променио је седам гарнизона, а у Сремској Митровици је пензионисан 1995. године у чину потпуковника. Више пута је похваљиван, награђиван и одликован.

После пензионисања је постао члан Општинске организације УВПС Сремске Митровице. Убрзо бива изабран за председника Градске организације УВПС Сремске Митровице, на чијем челу остаје 14 година. Својом упорношћу и залагањем организацију подиже међу десетак најбољих у Србији. Добитник је највећег признања које се може добити у УВПС.

За собом је оставио супругу, сина, ћерку и четворо унучади. Нека му је вечна хвала и слава.

П. Добић

На основу члана 106. Закона о правима бораца, војних инвалида, цивилних инвалида рата и чланова њихових породица („Службени гласник РС”, број 18/20) и члана 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 74/12 – исправка УС, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18 – др. закон),

Влада доноси

УРЕДБУ

О „БОРАЧКОЈ СПОМЕНИЦИ”

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овом уредбом прописују се ближи услови, начин додељивања, рангови и изглед „Борачке споменице”, као и начин вођења евиденције о додељеним „Борачким споменицама”.

Члан 2.

„Борачка споменица”, у смислу ове уредбе, подразумева посебно национално признање, које се додељује лицима која су стекла статус борца по Закону о правима бораца, војних инвалида, цивилних инвалида рата и чланова њихових породица („Службени гласник РС”, број 18/20 – у даљем тексту: Закон).

Члан 3.

Борац или ратни војни инвалид, коме је коначним решењем надлежног органа у Републици Србији признато својство борца или ратног војног инвалида, и пали борац постхумно, на основу чије погибије или нестанка, лица из члана 24. Закона, остварују права по Закону, имају право на „Борачку споменицу”.

Члан 4.

„Борачка споменица” има један ранг и јединствен изглед.

II. ИЗГЛЕД „БОРАЧКЕ СПОМЕНИЦЕ”

Члан 5.

„Борачка споменица” се састоји од: медаље, траке, врпце, уверења о признању и кутије.

Члан 6.

Медаља је израђена од легуре метала на бази бакра, технолошким поступком пластичне деформације метала у хладном стању, односно поступком ковања, галвански заштићена декоративним сребрењем. Медаља је елипсастиг облика, пречника 40 mm (у ужем делу), а у оси качачке спољна мера је 50 mm (у ширем делу) и дебљине 3 mm.

Трака је израђена ткањем од вискозног предива без „моаре ефекта”, правоугаоног облика димензија, у складу с идејним решењем. Трака је у бојама државне заставе Републике Србије.

Ширина црвене, плаве и беле боје је по 12 mm. На крајевима траке учвршћене су две металне гредице које су израђене од исте легуре као и медаља. Завршна израда се врши технолошким поступком пластичне деформације, односно поступком ковања у хладном стању. Гредице су декоративно посребрене, димензија 40 mm x 5 mm x 3 mm. Дужина траке између гредица је 50 mm. На горњој гредици налази се копча са металном плочицом за качење медаље и она је фиксирана поступком лепљења. На средини доње гредице, по ободу, налази се испуст са отвором – алка која се користи за спајање са медаљом.

Врпца се састоји од: траке, металне плочице и металног носача са копчом. Димензије врпце су 36 mm x 10 mm. Врпца је израђена ткањем од вискозног предива без „моаре ефекта”, у бојама траке. Боје на врпци су распоређене као и на траци. Трака се поставља око металне плочице и учвршћује металним носачем са копчом.

Уверење о признању је димензија 165 mm x 185 mm са утиснутим сувим жигом. Уверење се израђује на папир. Уверење садржи име и презиме носилоца признања, одговарајући текст, серијски број уверења и редни број, у складу с идејним решењем, исписују се краснописом, ћириличким писмом. У доњем десном углу налази се потпис министра. Уверење о признању се налази у поклопцу кутије.

Кутија за „Борачку споменицу” је тамноплаве боје, обложена тамноплавим материјалом за пресвлагање, димензија: дужина 210 mm, ширина 190 mm и висина 30 mm, конструктивно је подељена у две половине. У доњем делу кутије постављен је уложак у тегет боји са лежиштем за Споменицу и врпцу. У левом горњем и десном доњем углу поклопца кутије су тробојне траке (боје српске заставе), ширине 8 mm. Веза дна и поклопца кутије остварена је траком (српском тробојком), ширине 8 mm. На поклопцу кутије је назив „Борачка споменица” са државним грбом. Кутија се затвара једном украсном бравицом.

Члан 7.

Аверс „Борачке споменице” у централном делу садржи стилизован при-

каз штита са четири оцила на коме се налази мач окренут навише. Штит са мачем је обавијен ловоровим венцем са обе стране.

Реверс „Борачке споменице” у централном делу садржи ћирилички натпис ЗАХВАЛНА ОТАЏБИНА (у два реда), а испод натпис 1990-1999.

Изглед „Борачке споменице” – аверс и реверс медаље са траком дат је на Прилогу 1, који је одштампан уз ову уредбу и чини њен саставни део.

III. БЛИЖИ УСЛОВИ

Члан 8.

„Борачка споменица” се додељује борцу:

1) припаднику оружаних снага Републике Србије који је вршио војне дужности или друге дужности у рату или оружаним акцијама предузетим за време мира ради одбране суверенитета, независности, територијалне целокупности и уставног уређења Републике Србије;

2) припаднику оружаних снага СФРЈ који је вршио војне дужности или друге дужности за војне циљеве или за друге циљеве државне безбедности у оружаним акцијама ради одбране суверенитета, независности и територијалне целокупности Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у периоду од 17. августа 1990. године до 27. априла 1992. године, а за припаднике оружаних снага СФРЈ стационарираних на територији Босне и Херцеговине до 19. маја 1992. године;

3) припаднику оружаних снага СРЈ, Државне заједнице СЦГ, односно Републике Србије који је вршио војне дужности или друге дужности у оружаном акцији предузетој за време мира ради одбране суверенитета, независности и територијалне целокупности Савезне Републике Југославије, Државне заједнице Србија и Црна Гора, односно Републике Србије, у периоду после 27. априла 1992. године;

4) припаднику оружаних снага Савезне Републике Југославије који је вршио војне дужности или друге дужности за војне циљеве или за циљеве државне безбедности ради одбране суверенитета, независности и терито-

Аверс медаље са траком

Реверс медаље

ИЗГЛЕД БОРАЧКЕ СПОМЕНИЦЕ

Аверс „Борачке споменице“ у централном делу садржи стилизован приказ штита са четири оцила на коме се налази мач окренут навише. Штит са мачем је обавијен лаворовим венцем са обе стране.

Реверс „Борачке споменице“ у централном делу садржи ћирилички натпис ЗАХВАЛНА ОТАЏБИНА (у два реда), а испод натпис 1990-1999.

Идејно решење изгледа Борачке споменице

ријалне целокупности Савезне Републике Југославије, у периоду од 24. марта 1999. до 26. јуна 1999. године.

Члан 9.

Право на „Борачку споменицу“ престаје кориснику који је осуђен правноснажном судском пресудом због дела предвиђених у члану 125. став 1. Закона.

Право на „Борачку споменицу“ губи члан породице лица из става 1. овог члана.

IV. НАЧИН НОШЕЊА „БОРАЧКЕ СПОМЕНИЦЕ“

Члан 10.

„Борачка споменица“ се може носити као медаља уколико је она једана од две медаље и као врпца у низу.

Припадници министарства надлежног за послове одбране, Војске Србије и министарства надлежног за унутрашње послове, носе „Борачку споменицу“ у складу са прописима који дефинишу ту област.

Члан 11.

„Борачка споменица“, као врпца носи се у низу после, односно испод врпца одликовања Републике Србије.

V. ИЗРАДА И ДОДЕЛА „БОРАЧКЕ СПОМЕНИЦЕ“

Члан 12.

„Борачку споменицу“ у свим њеним елементима израђује Народна банка Србије – Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.

Члан 13.

„Борачка споменица“ се може доделити поводом обележавања државних празника и историјских догађаја значајних за обележавање ослободилачких ратова Републике Србије.

„Борачку споменицу“ додељује министар надлежан за послове борачко-инвалидске заштите (у даљем тексту: министар) или лице које он овласти.

Члан 14.

„Борачка споменица“ се додељује на основу решења о признатом статусу из Јединствене евиденције података о корисницима права из области борачко-инвалидске заштите.

Одлуку о додели „Борачке споменице“ доноси министар.

Члан 15.

Носилац „Борачке споменице“ који је изгубио неки од њених елемената има право да захтева и уз одговарајућу накнаду добије дупликат додељене „Борачке споменице“. Издавање дупликата Борачке споменице врши се по посебној процедури. Накнада за издавање дупликата се уплаћује у буџет Републике Србије.

У случају губитка уверења о додељеној „Борачкој споменици“, на захтев носиоца, може се издати његов препис.

Члан 16.

„Борачка споменица“ се уручује на свечан начин. Церемонија свечаног уручивања обухвата:

- 1) долазак званичника и гостију;
- 2) интонирање химне Републике Србије;
- 3) обраћање лица одређеног за носиоца организације церемоније;
- 4) јавно саопштавање додељивања „Борачке споменице“;
- 5) формално уручивање „Борачке споменице“ лицима којима су додељена;
- 6) обраћање министра или лица које он овласти које уручује „Борачку споменицу“.

Члан 17.

„Борачка споменица“ се уручује на име палог борца постхумно, једном од члановима породице редоследом из члана 24. Закона.

VI. ЕВИДЕНЦИЈА О ДОДЕЉЕНИМ „БОРАЧКИМ СПОМЕНИЦАМА“

Члан 18.

Министарство надлежно за послове борачко-инвалидске заштите води евиденцију о додељеним „Борачким споменицама“.

Евиденција садржи:

- 1) име и презиме борца, односно другог лица које је примило; „Борачку споменицу“ њеном;
- 2) име родитеља борца;
- 3) ЈМБГ борца;
- 4) серијски и редни број издате „Борачке споменице“.

VII. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 19.

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

05 Број: 110-2532/2023-1

У Београду, 30. марта 2023. године

В Л А Д А
ПРЕДСЕДНИК
Ана Брнабић

Станоје Стојковић

Српска војска се после тешких борби против бројчано надмоћнијег непријатеља (Аустроугара, Немаца и Бугара) повукла преко Албаније на острво Крф. Неколико месеци је било довољно да се опорави и трансформираше у три армије. Опорављена српска војска са острва Крф упућује се на Солунски фронт у саставу сила Антанте (Француска, Британија, Италија, Грчка и Русија). Са друге стране фронта налазе се централне силе (Немачка, Аустроугарска и Бугарска). Операције на Солунском фронту су вођене непосредно уз граничне линије између држава Бугарске, Србије, Албаније и Грчке.

Борбе које је српска војска водила на Солунском фронту, од лета 1916. до јесени 1918. године, довеле су до великих губитака. Страдало је више од 9.000 војника и официра. Погинули војници и старешине сахрањивани су непосредно иза борбене линије, без сандука, са дрвеним крстачама. На крстачама су уписивани лични подаци (чин, име и презиме, јединица). Умрли рањеници и болесници у пољским болницама и завојштима, такође, су сахрањивани у местима где су биле те установе.

Гробља која се помињу у овом тексту махом су настала током борби 1916. године. После освајања Кајмакчалана и ослобођења Битоља успоставља се линија фронта и то правцем: с. Снегово, између села Раштани и Крклино, Пелагоњијском равницом између села Трап Будаково, тампон зона с. Мегленци, кота 1050, изнад села Макова у близини села Рапеша, прелази Црну реку, Грунишки Вис, између села Будимирци и Градешнице, Милетина коса и излази на Соколов Врх. Тада је ослобођен простор од око 1.600 квадратних километара. На овом простору у скоро сваком селу постоји гробље српских ратника.

После пробоја Солунског фронта 1918. године српска војска муњевитом брзином ослобађа своју земљу. После ослобођења, Србија, овенчана славом, жртвује своју самосталност ради виших циљева и заједно са Хрватима и Словенцима формира Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца. У тој заједници заборављају се интереси Србије. Заборављају се и српска војничка гробља на својој територији (данас у Северној Македонији).

Након завршетка рата, гробља (око 250) која су се налазила на територији Грчке су есхумирана, а кости пребачене на Српско војно гробље на Зејтинлику.

Невесела слика

Остала су заборављена српска војничка гробља и гробови из Првог светског рата расути су по падинама планине Нице у Републици Македонији. Српски јунаци који су у крвавим биткама на Солунском фронту дали своје животе за слободу отаџбине леже у

Заборављена српска војна гробља на Кајмакчалану

ПОЧИВАЛИШТА БЕСМРТНИХ ЈУНАКА

Удружење „Кајмакчалан“ које предводи потпуковник у пензији Станоје Стојковић већ 15 година предано, упорно и с посебним еланом, на планини Нице, уређује гробља обрасла растињем, не дозвољавајући да се затру хумке испод којих леже земни остаци великана наше слободе

туђој земљи у бестрагији заборављени од оних којима су слободу подарили. Они то нису заслужили.

Према неким списковима из 1921. године (архив Југославије), постојало је 81 гробље на којима је било од једног до 684 сахрањених, скоро 4.000 појединачних војних гробова на падинама планина Нице (чији је највиши врх Кајмакчалан).

Стање преосталих српских војних гробља на овом подручју је толико лоше да горе не може бити. Гробља су зарасла у трње, дивље дрвеће и шибље, и нека је немогуће наћи без помоћи локалног становништва – ловаца.

Многа гробља се више и не могу пронаћи. То су она која су на хумкама имала само дрвену крстачу. Дрвене крстаче су одавно истроиле и траг гробља се изгубио. Гробови са металним крстачама још се могу пронаћи.

Надгробне споменике од камена, клесали су сами ратници 1917. и 1918. године „жич за погунулог друга“. На неким споменицима пише да споменик подиже родбина, али таквих има мало.

Камени споменици су направљени из два дела - постоље и споменик. Скоро на сваком гробљу, постоји и централни споменик, састављен од три до четири дела и висине су од 3,5 до 5 метара.

Нажалост, нема тачне евиденције ко је сахрањен и колико њих је сахрањено на тим војним гробљима.

Заслуге планинара

Много деценија је прошло од завршетка Првог светског рата а гробља нико није обилазило нити чистио.

На подручје Кајмакчалана ретко се долази. Тек понеки планинар или чланови патриотских удружења. Некада смо се поносили великим победама српске војске удружене са савезницима у Првом светском рату. И данас понеко, кад му то затреба, позове се на наше јунаке и велике муке које су поднели на планини Нице, чији је Кајмакчалан највиши врх, некад на граници Србије и Грчке, данас на размеђу Северне Македоније и Грчке.

Када се и како дошло до одлуке да се ор-

Запуштени нагробни споменици

Боље очувани споменик, након чишћења гробља у Скочивиру

гробова било је раскопано. Тужна слика, каже Стојковић.

Из акције у акцију

Те исте године је Министарство за рад, запошљавање, социјална и борацка питања обещало да ће одредити одређена финансијска средства да се гробље оградни и конзервише. До дана данашњег гробље није ограђено нити конзервисано. Према неким подацима тамо је сахрањено око 500 српских ратника.

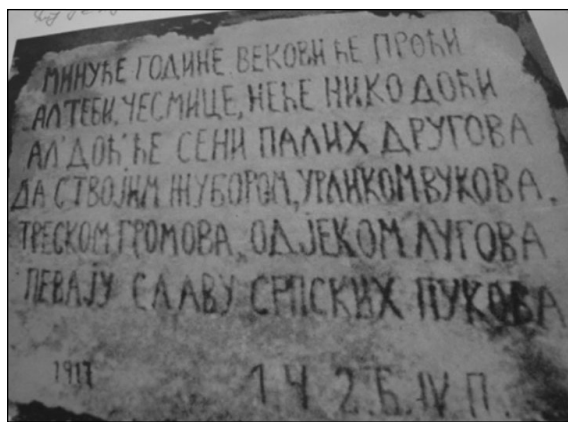
Ређале су се акције. Очишћена су гробља у местима: Живоно (два), Груниште, Бач, Трновостудена вода, Петалино и др.

—Амбасада Републике Србије у Македонији је, у нашу част, после сваке завршене акције чишћења, организовала свечану

комејорацију на српском војном гробљу у Битољу. То је било њихово признање за наш рад, али се на жалост сваки пут на томе завршавало. Ми то радимо из убеђења, као патриоте о свом трошку. Не трошимо државна средства. Једном нам је бивши амбасадор Томислав Ђурин обећао да ће нам платити превоз циповима до врха Кајмакчалан. Остало је, као и увек, на обећању.

Централни споменик на српском војном гробљу у с. Груниште

Спомен-плочу на чесми су саградили војници Прве чете, Другог батаљона, Четвртог пука српске армије.

Да бих омогућио одлазак и учешће на овој патриотској акцији и онима који нису чланови планинарских организација, одлучио сам да оснујем Удружење за неговање и чување српске баштине „Кајмакчалан“. Показало се као добар потез. На акцију су се јављали појединци и групе из целе Србије, наводи Стојковић.

Удружење за неговање и чување српске баштине „Кајмакчалан“ је у свом Статуту, као један од циљева, поставило, уређење и чишћење српских војних гробља.

—Што се тиче подручја Кајмакчалана, дугорочно гледано, хтели бисмо да урадим и веће пројекте: обнова спомен-плоче где је погинуо Војвода Вук (чији се споменик налази у парку код хотела Палас у центру Београда), и спомен костурнице (која никада није завршена, због смрти Краља Александра Карађорђевића), где је било у плану да се пренесе преостали остаци војника сахрањених у овом подручју.

Удружење се определило и за уређење војне спомен-чесме на Милетиној коси, подно врха Кајмакчалана, према Студеној води. На тој спомен-чесми је невештом руком Српског војника, на мермерној плочи, исписан стих:

„Минуће године, векови ће проћи, али теби „чесмице“ неће нико доћи. Ал' доћи ће сени палих другова, да својим жубором, урликом вукова, треском громова, одјеком лугова, певају славу српских пукова. 1917.“

Преузета фотографија из монографије споменика са Солунског фронта

Извор: *Стање ствари Станоје Стојковић* планинар и истраживач, потпуковник у пензији

ганизују одласци на Кајмакчалан са задатком уређивања и чишћења српских војничких гробља која су била заборављена од оних који нису смели да их забораве?

—Прича је почела 2008. године, када сам као планинарски водич са 50 планинара из Србије вршио успон на највиши врх планине Баба, Пелистер (2601 метар надморске висине). Тада ми је пришао један крупан човек и потапшавши ме по рамену упитао: „Зашто водим српске планинаре на ову планину, а не на Кајмакчалан, где су кости српских војника који су дали живот за слободу Србије?“ Питање ме је изненадило и док сам размишљао шта да му одговорим, он је додао да на Кајмакчалан ретко ко иде, а скоро нико не обилази српска војничка гробља, којих има на десетине. Домаћин ми је затим објаснио да су та гробља зарасла у прашуму, и да у поједина нико није крочио више од 90 година. Запањен оним што ми је рекао упитао сам га шта чини наша држава по том питању. Рекао је ништа, наводи потпуковник у пензији Станоје Стојковић, председник Удружења за неговање и чување српске баштине „Кајмакчалан“.

Почетак бриге

Десетак дана по повратку са овог планинарења од домаћина Станоју стиже пакетић у коме се налазио CD са фотографијама неких од српских војничких гробља.

—Разгледање фотографија са CD изазвало је у мени велику тугу. Истог тренутка сам одлучио да морам нешто да учиним. Прву акцију сам организовао 2009. године, заједно са Удружењем ратних добровољаца, 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца, а уз малу финансијску помоћ београдске општине Стари град. Са екипом од 29 планинара и чланова овог удружења отишли смо у село Скочивир, које је 40 км удаљено од Битоља. Сместили смо се у згради бивше карауле ЈНА, од које је један планинарски клуб из Скопља направио планинарски дом. У селу Скочивир налазе се два српска војничка гробља, једно иза месне цркве поред месног гробља а друго на десној обали Црне реке на путу за Кајмакчалан удаљено око 1.500 метара од села. Домаћин нам је предложио да очистимо гробље иза цркве. Гробље је заузимало нешто мање од пола хектара и било је толико зарасло у прашуму да се у њега није могло ни ући.

Споменици се нису могли видети од шибља и трња. Морали смо да ангажујемо два мештанина са моторним тестерама да нам помогну. Након два дана рада успели смо да очистимо две трећине површине. Исечено је десетине кубика дрвета. Већина споменика пала је на земљу. Неки су били прекривени и земљом, па их у први мах нисмо ни приметили. Било је много зарђалих металних крстова али без обележја. Неколико

Исхрана

КАКО ИЗГУБИТИ КИЛОГРАМЕ, А САЧУВАТИ ЗДРАВЉЕ

Рестриктивни облици исхране могу довести до озбиљних здравствених проблема, па је сирово поврће и „мршаво“ месо прави избор

Пролеће је за многе идеално време за губљење килограма, нарочито нагомиланих током зимских месеци када се по правилу једе јача и масна храна, а смањује физичка активност. Када станете на вагу и видите да вам је тежина за неколико килограма „отишла горе“, почињете да бирате јеловник са мање калорија које ће вам помоћи да се ослободите терета.

Ипак, редукција исхране, нарочито уколико је ригорозна, некада може уместо олакшања само да створи нове проблеме.

Дијетотерапеут др Будимка Новаковић, професор на Медицинском факултету у Новом Саду, подсећа нас да се сама реч дијета погрешно користи у свакодневном говору.

„Она потиче од енглеске речи ‚diet‘ што у преводу значи исхрана. Опет, исхрана може бити правилна и неправилна. У свакодневном говору реч дијета у нашем региону подразумева редукциону дијету, односно исхрану за смањење телесне масе“, објашњава Новаковићева.

Уколико је исхрана неправилна, учествовало се понавља или дуго траје, подсећа наша саговорница, онда је свакако стрес за организам и ризик за оштећење здравља.

„То се односи на ‚брзе дијете‘ које за кратко време узрокују брзи пад телесне масе, али по њиховом престанку телесна маса се поново повећава. С обзиром на постојање различитих ‚брзих дијета‘ које су без икакве стручне основе, уколико се често примењују организам се ‚буни‘ и најчешће се испољавају гастроинтестинални поремећаји“, напомиње др Новаковић.

Организам човека свакодневно треба да задовољи своје дневне енергетске потребе које осигуравају одржавање свих физиолошких функција, наводи наша саговорница. Уколико се дневне уносе потребне количине енергије неће се повећавати телесна маса.

„Ако већ постоји повећана телесна маса

веома рестриктивни начин исхране неће донети резултате јер не може да траје дуже времена. Уколико је уношење хране изразито ниско и погрешно након завршетка таквог начина исхране повратак телесне масе ће бити бржи јер организам мора задовољити своје физиолошке потребе и искористиће сву храну унесу енергију“, каже Новаковићева.

Она напомиње да рестриктивни начин исхране који не подржавају нутритивна и здравствена струка и није заснован на научним доказима нема ниједну предност.

„Свакодневна исхрана треба да је разноврсна и стручно уравнотежена што значи да треба уносити намирнице из свих група, а када је реч о исхрани за смањење телесне масе онда су то пре свега намирнице коју се могу конзумирати сирове: сирово поврће у неограниченој количини и дозвољене количине сировог воћа, затим следе нискомасни млечни производи и нискомасно месо или риба, махунарке, сиро-

РАСПОРЕД ОБРОКА

Какав ће бити распоред оброка зависи од многобројних чинилаца: узраста, здравственог стања, присуства одређене терапије или терапијског принципа, стања ухрањености, професионалног и дискреционог времена, културних и верских навика, каже др Будимка Новаковић. „Уколико поштујемо физиолошки дневно-ноћни ритам нашег организма уз разноврсну и енергетски сваком човеку сагласну исхрану може се постићи смањење телесне масе и унапредити здравље“, наводи наша саговорница.

ЈОВО НАНОВО

„Брзе дијете“ за кратко време узрокују брзи пад телесне масе, али по њиховом престанку телесна маса се поново повећава

во језгасто воће и намирнице од целог зрна. Исхрана заснована на једној или само неколико намирница није стручна препорука“, истиче др Будимка Новаковић.

Уместо драстичног смањивања оброка, свака особа која жели да смањи телесну масу, препоруку за остваривање нутритивног циља треба да потражи од лекара дијетотерапеута. Новаковићева напомиње да саветовање преко друштвених мрежа, „дијета“ медијски истакнутих личности и особа који немају квалификације да би износиле нутритивне препоруке могу бити узрок различитим оштећењима здравља.

„Храна је трећи услов живота те свака обмана, односно нетачна информација може бити узрок оштећења здравља. Актуелно је превише нутритивних misleading/mi-sinformation из различитих извора“, објашњава наша саговорница.

Грешке приликом драстичне измене јеловника су многобројне, а међу њима су основне непрофесионалан извор нутритивних информација, тражење брзих решења за смањење телесне масе, коришћење различитих лекова и дијететских суплемената за смањење телесне тежине, недовољна физичка активност. Када се неко одлучи на другачији начин исхране, уз намирнице које могу допринети смањењу телесне масе, најчешће се поставља питање колико дуго треба да се буде на оваквом режиму? Одговор наше саговорнице је да нутритивне стручне савете за смањење телесне масе и принципе правилне исхране треба спроводити доживотно.

„Нутритивно саветовање за смањење телесне масе мора бити индивидуално када се утврде сви значајни подаци за особу која жели да смањи телесну масу. Кад би се тражили општи нутритивни савети препоручила бих редовност оброка, што више сирових намирница у обrocима, изостављање високопрерађених намирница из исхране, знатно смањење уноса слаткиша, изостављање заслађених напитака, уношење довољне количине течности, а уз све наведено треба да постоји и редовна физичка активност. Мој избор би био флексетеријански начин исхране, који су високо оценили нутритивни стручњаци и Ланцет комисије за исхрану“, објашњава др Будимка Новаковић.

Дејана Ивановић

Ово морате знати

ПРВА ПОМОЋ
ИЗ КУХИЊЕ

Крварење из носа, дубоке посеко-тине, чак артеријско шикљање ће престати у року од неколико секунди. Алева паприка омогућава да се посекотине затворе брзо тако да ћете задржати крв у свом телу, где му је и мјесто.

Како зауставити крв алевом паприком за само 10 секунди?

Само посути прах органске алеве паприке на посекотину или огреботину и она ће да заустави крварење. Супротно ономе што можда мислите, не пече.

Слој алеве паприке обавијен око ране ће обезбедити сигурно зарастање и често неће оставити ни ожиљак!

Такође можете зауставити крварење на унутрашњим ранама испијањем топле воде помешане са кашичицом алеве.

“... Ставите кашичицу алеве у чашу вреле воде, попијте је и док избројите до десет, крварење ће престати. Уместо да се сав тај притисак централизује, он се изједначио, а коагулација постаје бржа. Без обзира да ли је крварење унутрашње или спољашње, орално конзумирање кашичице алеве

у чашу вруће воде се брзо престати.”

Алева је богата капсаицинима. Бибер такође садржи витамин Ц, витамин Б6, витамин Е, калијум, манган, и флавоноид (који дају љутину њеним антиоксидантним способностима).

Алева је одлична за ублажавање бола код упале. Ради на принципу исцрпљивања неуротрансмитера под називом супстанца П, чиме дезинтегрише нерве који дају сигнале бола. Добра је код упале мишића, болова у леђима, укоченог врата и других болова.

Алева паприка такође помаже сма-

њењу атеросклерозе, подстиче фибринолитичку активност и спречава факторе који су довели до формирања тромба, од којих сви могу помоћи у смањењу шансе од срчаног удара или шлога.

Она такође помаже у лечењу чира перисталтичким кретањем црева. Љута паприка је такође одлична за стомак и цревни тракт. Она стимулише перисталтично кретање црева и помаже у асимилацији и елиминацији.

Извор: webtribune.rs

Како побољшати слух

ТЕХНОЛОШКИ БУМ

Један од најчешћих здравствених проблема у свету, који веома лако може да се реши, јесте оштећење слуха. Статистике указују да једна од шест одраслих особа има оштећен слух. Тестирања су потврдила да две трећине одраслог становништва наше планете изнад од 70 година живота има оштећење слуха. Тај проблем повећава ризик од настанка деменције и депресије, због друштвене изолације услед смањења когнитивне функције.

Оштећење слуха утиче на квалитет живота много више него што се сматра.

Управо из поменутих разлога, у ото-аудиолошким центрима ZONEX свакој особи и сваком решењу приступа се индивидуално и темељно. Нема изговора за одлагање решења, односно коришћења слушних апарата. Захваљујући високој технологији, ови слушни апарати су веома поуздани. Они не само да појачавају

звук, већ филтрирају звуке и издвајају говор од околне буке. Веома дискретни „помоћници“ опремљени су сензорима и вештачком интелигенцијом која омогућавају разумевање говора у сваком окружењу, чист и јасан звук.

Ото-аудиолошки центар Zonex присутан је на нашем тржишту 25 година. У својим специјализованим центрима у Београду и Новом Саду врши дистрибуцију слушних апарата реномираног светског произвођача који у својој палети производа има одговарајуће решење за сваку особу којој је слух оштећен. Осим производа врхунске технологије, ови центри пружају стручне и свеобухватне услуге особама које користе

слушне апарате, као и консултантске и услуге овлашћеног сервиса, затим додатну опрему, батерије за слушне апарате и индивидуалне шкољке за слушне уређаје.

Своје производе и услуге Zonex пружа уз налог војног и цивилног осигурања.

Адресе ото-аудиолошких центара Zonex:

Београд, ул. Сазонова 18а, Врачар тел. 011 3443 081

Нови Београд, ул. Булевар Црвене армије 11в Насеље Белвил (зграда „Лала“) тел. 011 77 09 099

Нови Сад, ул. Булевар ослобођења 111 тел. 021 66 22 757

НАЈБОЛЈЕ Rešenje za Vaš Sluh

- BESPLATNA provera sluha
- BESPLATNA proba slušnih aparata
- BESPLATNA nabavka aparata preko civilnog osiguranja
- BESPLATNA nabavka aparata preko vojnog osiguranja
- KUPOVINA na 12 mesečnih rata
- POPUST za gotovinsko PLAĆANJE
- ORIGINALNI američki proizvod vrhunskog KVALITETA

SLUŠNI APARATI

Beograd, Sazonova 18a
Tel: 011/2435-924

Novi Beograd, Bulevar Crvene armije 11v
Tel: 011/77-09-099

Novi Sad, Bulevar Oslobođenja 111
Tel: 021/66-22-757

www.slusniaparatzonex.rs
info@slusniaparatzonex.rs

Остваривање права на погребне трошкове код Фонда за социјално осигурање војних пензионера

ЗАХТЕВ за накнаду погребних трошкова

II. ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ЗАХТЕВА

.....
(презиме, име родитеља и име подносиоца захтева и ЈМБГ)

.....
(улица и број, место пребивалишта, поштански број и општина и контакт телефон)

III. ПОДАЦИ О УМРЛОМ ЧЛАНУ ПОРОДИЦЕ ВОЈНОГ ОСИГУРАНИКА

.....
презиме, име родитеља и име

.....
датум смрти

Право на погребне трошкове остварује се на основу чл. 227. став 1-4 Закона о Војсци Југославије у којем је прописано да у случају смрти члана уже породице војног осигураника, који је војни осигураник (није имао своју пензију), право на накнаду погребних трошкова припада војном осигуранику, члановима породице војног осигураника и сваком ко сахрани војног осигураника.

I. ДОКАЗИ ПОТРЕБНИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (заокружити приложене доказе)

1 Извод из матичне књиге умрлих (оригинал или оверена фотокопија)

2 Оригинал рачуни, издати на име подносиоца захтева

3 Здравствена књижица умрлог члана породице војног осигураника уколико није враћена надлежном органу МО и ВС, или уколико је здравствена књижица врћена својеручно написана и потписана изјава у којој ће бити наведен датум, место и организациони део МО и ВС коме је књижица враћена.

4 Уколико треће лице подноси захтев у име лица које остварује право на накнаду погребних трошкова, оверено пуномоћје је код надлежног органа за оверу, у којем ће бити наведен ЈМБГ овлашћеног лица и сагласност да се уплата изврши на рачун овлашћеног лица који има отворен код овлашћених банака на територији Р. Србије.

5 Фотокопија картице текућег рачуна (обе стране картице) подносиоца захтева или овлашћеног лица са уписаним именом, презименом и бројем партије текућег рачуна, или потврда банке са горе наведеним подацима.

Уплату извршити на текући рачун број.....

отворен на

име.....

ЈМБГ:.....

у банци

Сагласан сам да податке о личности, садржане у захтеву, утврђене на основу идентификационе јавне исправе, као и у другим приватним или јавним исправама које уз захтев предајем, Фонд за социјално осигурање војних осигураника може обрађивати у складу са Законом о заштити података о личности и задржати их у предатим исправама у списима предмета.

У дана

године.....

.....
потпис подносиоца захтева

Остваривање права на посмртну помоћ код Фонда за социјално осигурање војних пензионера

ЗАХТЕВ за остваривање права на посмртну помоћ

ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ЗАХТЕВА

.....
_(презиме, име родитеља и име подносиоца захтева и ЈМБГ)

.....
(улица и број, место пребивалишта, поштански број и општина)и контакт тлефон)

Право на посмртну помоћ остварује се на основу члана 227. став 4. и став 5. Закона о Војсци Југославије, у којем је прописано да у случају смрти војног осигураника, члановима његове породице, и то **брачном другу а осталим члановима** (уколико их је покојник до тренутка смрти издржавао), припада посмртна помоћ у висини двоструког износа пензије која му је припадала за последњи месец пре његове смрти.

ДОКАЗИ ПОТРЕБНИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (заокружити приложене доказе)

1- Извод из матичне књиге умрлих (оригинал или оверена фотокопија).

2 -Извод из матичне књиге венчаних са датумом издавања не старијим од шест месеци (оригинал или оверена фотокопија) ако право остварује брачни друг.

У случају да право остварују дуги чланови породичног домаћинства, потребно је да доставе доказ да су издржаван лица (до 26 година живота достављају потврду да су на школовању, а преко 26 година живота одлуку суда којом је изречена мера лишавања пословне способности, и решење Центра за социјални рад)

3 -Потврда о висини пензије (пензиони чек или потврда из РФПИО) за последњи месец пре смрти.

4 -Изјава два сведока о издржаваним лицима у којој ће бити наведена сва лица које је умрли војни осигураник издржавао до свој смрти, са ЈМБГ тих лица, или уколико је брачни друг корисник цивилног здравственог осигурања. У Изјави теба да стоји да су се међусобно издржавали и ниједно друго лице. (оверена код органа надлежног за оверу).

5 -Здравствена књижица умрлог војног осигураника уколико није враћена надлежном органу МО и ВС, или уколико је здравствена књижица врћена, својеручно написану и потписану изјаву у којој ће бити наведено датум, место и организациони део МО и ВС коме је књижица враћена.

6 -Уколико треће лице подноси захтев у име лица које остварује право на посмртну помоћ, оверено Пуномоћје код надлежног органа за оверу, у којем ће бити наведен ЈМБГ овлашћеног лица и сагласност да се уплата изврши на рачун овлашћеног лица који има отворен код овлашћених банака на територији Р. Србије.

7 -Фотокопија картице текућег рачуна (обе стране картице) подносиоца захтева или овлашћеног лица са уписаним именом, презименом и бројем партије текућег рачуна, или потврда банке са горе наведеним подацима.

Уплату извршити на текући рачун

број.....

отворен на

име.....

ЈМБГ:.....

у банци

Сагласан сам да податке о личности, садржане у захтеву, утврђене на основу идентификационе јавне исправе, као и у другим приватним или јавним исправама које уз захтев предајем, Фонд за социјално осигурање војних осигураника може обрађивати у складу са Законом о заштити података о личности и задржати их у предатим исправама у списима предмета.

У дана

године.....

.....потпис подносиоца захтева

Остваривање права на погребне трошкове код Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Србије

Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Србије, на основу члана 124б Закона о пензијском и инвалидском осигурању, исплаћује сходно трошковима сахране корисника пензије, погребне трошкове у висини износа те накнаде на дан смрти корисника. Лице које је сносило трошкове сахране дужно је да Фонду достави и број рачуна, ради исплате накнаде погребних трошкова. Уколико је корисник пензије сахрањен преко Агенције надлежне за сахрану трошкови сахране се исплаћују Агенцији која је организовала сахрану. Висина накнаде погребних трошкова се утврђује у истом проценту као и пензија.

Документа потребна за исплату накнаде погребних трошкова

- Рачун о трошковима сахране у оригиналу, који гласи на лице које је сносило трошкове,
- Оригинал или фотокопији фискалног исчека или изјава издавања рачуна да нема обавезу евидентирања промене преко фискалне касе;
- Доказ којим се потврђује идентитет (лична карта на увид или уверење о пребива лишту),
- Извод из матичне књиге умрлих у оригиналу или фотокопији;
- Извештај кориснику, односно чек од пензије умрлог корисника, уколико га подносилац захтева поседује,
- Копија картице текућег рачуна подносиоца захтева са уписаним именом, презименом и бројем текућег рачуна,
- Изјаву о давању сагласности за исплату погребних трошкова,
- Изјава лица по чијем су захтеву пружене погребне услуге о сагласности да се исплата изврши правном пицу са којим Фонд има закључен уговор о пословној сарадњи у пуном износу припадајућим по Закону.

Прилог: Захтев који се подноси:

РЕПУБЛИЧКИ ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ ФИЛИЈАЛА _____ ОРГАНИЗАЦИОНА ЈЕДИНИЦА НАДЛЕЖНА ЗА ПОСЛОВЕ ИСПЛАТЕ	ЈМБГ/ЛБ _____ (попуњава овлашћени радник Фонда)
--	--

ЗАХТЕВ ЗА ИСПЛАТУ НАКНАДЕ ПОГРЕБНИХ ТРОШКОВА

I ПОДАЦИ О УМРЛОМ КОРИСНИКУ ПЕНЗИЈЕ	
1. ПРЕЗИМЕ, ИМЕ РОДИТЕЉА И ИМЕ	
2. а. ЈЕДИНСТВЕНИ МАТИЧНИ БРОЈ ГРАЂАНА <small>(ИЗ ЛИЧНЕ КАРТЕ УМРЛОГ)</small>	
б. ЛИЧНИ БРОЈ ОСИГУРАНИКА	
3. ДАТУМ СМРТИ	
II ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ЗАХТЕВА	
<small>Подносилац захтева је физичко или правно лице, односно установа социјалне заштите, орган државне управе или организација која је сносила трошкове сахране</small>	
1. ПРЕЗИМЕ, ИМЕ РОДИТЕЉА И ИМЕ ФИЗИЧКОГ ЛИЦА ИЛИ НАЗИВ ПРАВНОГ ЛИЦА	
2. ЈЕДИНСТВЕНИ МАТИЧНИ БРОЈ ГРАЂАНА ФИЗИЧКОГ ЛИЦА ИЛИ МАТИЧНИ БРОЈ ПРАВНОГ ЛИЦА	
3. а. МЕСТО ПРЕБИВАЛИШТА И ОПШТИНА ФИЗИЧКОГ ЛИЦА <small>(АДРЕСА ИЗ ВАЖЕЋЕ ЛИЧНЕ КАРТЕ) (ЗА ПРИВРЕМЕНО РАСЕЉЕНА ЛИЦА СА ПОДРУЧЈА КИМ АДРЕСА ИЗ ЗЕЛЕНОГ КАРТОНА ИЛИ ПОТВРДЕ МУП) (ЗА СТРАНЦЕ АДРЕСА ИЗ ПОТВРДЕ О БОРВИШТУ) ИЛИ СЕДИШТЕ ПРАВНОГ ЛИЦА</small>	_____ (УЛИЦА И БРОЈ) _____ (МЕСТО ПРЕБИВАЛИШТА) _____ (ПОШТАНСКИ БРОЈ И ОПШТИНА)
4. БРОЈ РАЧУНА ФИЗИЧКОГ ЛИЦА, ОДНОСНО УСТАНОВЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ, ОРГАНА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ ИЛИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ	_____ - _____ - _____ НАЗИВ БАНКЕ _____
5. КОНТАКТ ТЕЛЕФОН	
III Исплату накнаде погребних трошкова извршити подносиоцу захтева на:	
текући рачун физичког лица или рачун правног лица које је сносило трошкове сахране	☐
рачун правног лица на основу захтева за рефундацију погребних трошкова	☐
рачун установе социјалне заштите, органа државне управе или организације	☐
<small>По одредбама Закона о општем управном поступку ("Службени гласник РС", број 18/16) Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање може да врши увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће те податке прибавити сама.</small>	
IV ЗА СЛЕПЕ И СЛАБОВИДЕ ОСОБЕ	
Да ли је потребно да писмено Фонда (обавештење, позив, закључак, решење и др.), које ће Вам Фонд доставити, буде штампано и на Брајевом писму?	☐ ДА ☐ НЕ

Сагласан сам да податке садржане у писмену Фонда (обавештењу, позиву, закључку, решењу и др.) ради њиховог штампања на Брајевом писму, Фонд достави лицима са којима има закључен уговор о штампању писмена Фонда на Брајевом писму.

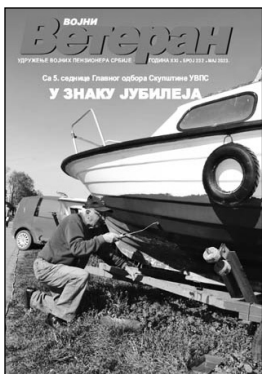

Интерно гласило
војних ветерана

ИЗДАВАЧ

Удружење војних пензионера Србије Београд,
Браће Југовића 19

ЗА ИЗДАВАЧА
Љубомир Драгањац

Насловна
страна:

Звонимир
Пешић

Година XXI. Број 232 МАЈ 2023

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Звонимир Пешић

ЛИКОВНО-ГРАФИЧКИ УРЕДНИК
Милен Чуљић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ
Др Часлав Антић мр Александар
Симоновски, мр Милан Шумоња,
Будимир М. Попадић, Душан Старчевић,
Влада Ристић

ДОПИСНИЦИ

Предраг Добић (Сремска Митровица),
Будимир М. Попадић (Нови Сад),
мр Александар Симоновски (Крушевац),
Јован Симић (Краљево), Зоран Јашовић
(Ниш) и Трајче Митушев (Земун)

ФОТОГРАФИЈЕ У БРОЈУ
Будимир М. Попадић М. Чуљић, дописници
и сарадници

УНОС ТЕКСТОВА
Редакција

Лист излази месечно.
Телефон-факс: 011/322-8076

ШТАМПА
Пан-пласт, Београд

Адреса, Београд, Браће Југовића 19

Ел. пошта: uvps.veteran@gmail.com
Сајт Удружења <http://www.uvps.rs/>

ISSN 1452-3809

ЦИП –
Каталогизација у
публикацији
Народна
библиотека
Србије Војни
ветеран ИССН
1452-3809

Адвокатске услуге за КВП

БЕСПЛАТНИ САВЕТИ И ПОВОЉНИЈЕ ОСТАЛЕ УСЛУГЕ

На основу уговора о пословној сарадњи закљученог са УВПС, адвокати:
***Ивана Ц. ЈОВАНОВИЋ**, из Београда, ул. Балканска бр. 18, локал 93 (ТЦ „Иванијум“), тел. 011/2644384 и 064/1735395; Клијенте прима: уторком: од 17.00-19.00 часова;
За потребе војних пензионера обављаће следеће правне послове: даваће бесплатне правне савете и пружаће све остале адвокатске услуге уз накнаду по важећој адвокатској тарифи умањеној за 30 одсто (адвокат Ивана Јовановић).

УСЛУГЕ ВЕЗАНЕ ЗА САХРАНУ ПРЕКО УДРУЖЕЊА

Уколико користите услуге у вези сахране преко Удружења војних пензионера Србије требало би да знате да услуге могу користити чланови УВПС, чланови њихових породица, као и сви остали војни осигуранци.

Преко Удружења могу се добити комплетне услуге везане за сахрану:

- организација и заказивање термина за сахрану или кремацију,
- упис у матичну књигу умрлих,
- спроводница за пренос покојника,
- штампање посмртних плаката,
- продаја погребне опреме,
- превоз покојника,
- организација војних почаста,
- помоћ око сређивања докумената пре и после сахране ради регулисања права чланова породице после смрти војног осигураника,
- Умањење укупних трошкова за вису рефундације
- бесплатан долазак у стан породице преминулог ради договора.

Све додатне информације могу се добити у месним и општинским организацијама УВПС, или директно на тел. 064/1660-423 и 011/3181-812.

ЗАКАЗИВАЊЕ ПОЧАСТИ ЗА САХРАНЕ

У београдском гарнизону заказивање почасне јединице ради одавања почаста преминулим старешинама може се обавити путем следећих телефона:
у радно време: 011/300-5200
у ванрадно време: 011/206-4569

ПЕНЗИОНЕРСКО ЋОШЕ

*Одлазим на сахране
само онима,
који би дошли на моју...*

*Ништа није тако
безгранично,
као што је људска
ограниченост...*

*Човека лакше и брже
нагризе изобиље,
но немаштина...*

*Боље је држати уста
затворена и бити
смаман за будалу,
него их отворити и
тима отклонити сваку
сумњу.*

*У несрећи се многи
снађу,
у срећи мало ко...*

А. Л.

TANJA dent

Стоматолошка ординација
„ТАЊА ДЕНТ“

Телефон: +381 63 214 800
Михаила Булгакова 50а, Београд
е-маил:
dr.tanjavukmirovic@yahoo.com

Пружа све врсте стоматолошких услуга војним пензионерима и члановима њихове породице, са 10% попушта.
Такође се нуди и могућност одложеног плаћања на више рата.

Др Тања Вукмировић
специјалиста опште стоматологије

Прегледе можете заказати на:
063/214-800 / 061/252-8686

Радно време од 12 до 20 х